2020 йил 25 январдан чиқа бошлаган

Миллий тикланишдан — миллий юксалиш сари

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

Ижтимоий-сиёсий газета

№ 70 (1396), 2025 йил 5 апрель, шанба

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ВА ЕВРОПА ИТТИФОҚИ ЎРТАСИДАГИ МУНОСАБАТЛАРДА МУТЛАҚО ЯНГИ, ТАРИХИЙ БОСҚИЧНИ БОШЛАБ БЕРАЁТГАН СИЁСИЙ ВОҚЕА

4 апрель куни Самарқанд шаҳрида Президент Шавкат Мирзиёев раислигида “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммити бўлиб ўтди.

“Келажакка инвестициялар” шиори остида ўтган тадбирда Европа кенгаши Президенти Антониу Кошта, Европа комиссияси Президенти Урсула фон дер Ляйен, Қозоғистон Республикаси Президенти Қосим-Жомарт Тоқаев, Қирғиз Республикаси Президенти Садир Жапаров, Тожикистон Республикаси Президенти Эмомали Раҳмон, Туркманистон Президенти Сердар Бердимуҳамедов, шунингдек, Европа тикланиш ва тараққиёт банки президенти Одиль Рено-Бассо ҳамда Европа инвестиция банки раҳбарияти иштирок этди.

Кун тартибига мувофиқ, Марказий Осиё давлатлари ва Европа Иттифоқи ўртасидаги кўп қиррали муносабатлар ва амалий ҳамкорликни ривожлантириш истиқболлари кўриб чиқилди, халқаро ва минтақавий сиёсатнинг долзарб жиҳатлари юзасидан фикр алмашилди.

Инвестициявий ҳамкорликни кенгайтириш ва товар айирбошлашни кўпайтириш, инновациялар, “яшил” энергетика, тоғ-кон, қишлоқ хўжалиги, транспорт, логистика ва рақамлаштириш соҳаларида қўшма дастур ва кооперация лойиҳаларини илгари суриш, маданият, туризм, фан, таълим ва бошқа устувор йўналишларда фаол алмашинувларни давом эттириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

Давлатимиз раҳбари тадбирни очар экан, Марказий Осиё ва Европа ўртасидаги чуқур тарихий илдизларга эга муносабатлар жадал ривожланиб, мустаҳкамланиб бораётганини мамнуният билан қайд этди.

Саммит арафасида бўлиб ўтган конструктив ва самарали учрашувлар икки минтақа манфаатлари йўлида шериклик ва амалий ҳамкорликни чуқурлаштиришга бўлган сиёсий ирода ва қатъиятни намоён этди.

Президентимиз Европа Иттифоқининг асосий сиёсий ва иқтисодий институтлари раҳбарларига Марказий Осиёда интеграция ва барқарор тараққиёт жараёнларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаётгани учун миннатдорлик билдирди.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, умумий сиёсий ирода туфайли Марказий Осиёдаги чуқур трансформация жараёнлари барқарор ва ортга қайтмас тус олди. Ишонч ва яхши қўшничилик мустаҳкамланмоқда, кенг кўламли ҳамкорлик ва кооперация алоқалари кенгаймоқда.

Самарқанд саммити — Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи ўртасидаги муносабатларда мутлақо янги, тарихий босқични бошлаб бераётган сиёсий воқеадир. Илк бор Европа Иттифоқи ва Марказий Осиёнинг барча давлатлари раҳбарлари битта даврада, битта форматда йиғилиб, муносабатларни стратегик шериклик даражасига кўтариш масаласида қатъий сиёсий иродани намоён этмоқда.

Ушбу саммитнинг аҳамиятини тўлиқ англаш учун сўнгги йиллардаги муносабатларнинг эволюциясига назар ташлашнинг ўзи кифоя.

Биринчидан, Марказий Осиёдаги сиёсий ва ижтимоий муҳит тубдан ўзгарди. Яқин қўшничилик, биродарлик ва халқлараро муносабатлар янги, ижобий мазмун билан бойиди. Бу ўзгаришлар натижасида минтақада бирдамлик руҳи кучайиб, халқаро майдондаги нуфузи ортди, дунё ҳамжамияти эътиборини тортди ва турли глобал ҳамда минтақавий субъектлар билан самарали ҳамкорлик имкониятлари кенгайди.

Айни пайтда Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи ўртасидаги алоқаларда жиддий сифат ўзгаришлари кузатилмоқда.

— Бундан етти-саккиз йил аввал бунинг учун ҳатто шароит ҳам йўқ эди. Баъзи мамлакатлар ўртасидаги чегаралар ёпиқ эди. На савдо, на транзит, на бизнес, ҳеч қандай гуманитар алмашувлар йўқ эди. Муносабатлар шунчаки музлатиб қўйилганди, — деди Шавкат Мирзиёев.

Шу йил сентябрь ойида Тошкентда минтақадаги давлат раҳбарларининг еттинчи Маслаҳат учрашуви ўтказилади. Бу ҳамкорлик формати умумий кун тартибидаги барча долзарб вазифаларни очиқ ва конструктив ҳал қилишга хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон етакчиси куни кеча тарихий воқеа — Қирғизистон ва Тожикистон ўртасидаги Давлат чегарасини делимитация қилиш масалалари тўлиқ тартибга солингани ва келишувлар имзоланганини алоҳида қайд этди.

Давоми 2-бетда

БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТ ВА ФАРОВОНЛИК УЧУН МИНТАҚАВИЙ БИРДАМЛИК МУСТАҲКАМЛАНАДИ

4 апрель куни “Буюк ипак йўли” халқаро туризм мажмуасидаги конгресс марказида биринчи Самарқанд халқаро иқлим форуми ўз ишини бошлади.

Форумнинг ялпи сессиясида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев, Европа кенгаши Президенти Антониу Кошта, Европа комиссияси Президенти Урсула фон дер Ляйен, Қозоғистон Республикаси Президенти Қосим-Жомарт Тоқаев, Қирғиз Республикаси Президенти Садир Жапаров, Тожикистон Республикаси Президенти Эмомали Раҳмон, Туркманистон Президенти Сердар Бердимуҳамедов, Европа тикланиш ва тараққиёт банки раҳбари Одиль Рено-Бассо, Европа иқтисодий комиссияси ижрочи котиби Татьяна Молчан, Аҳоли пунктлари бўйича дастур ижрочи директори Анаукладия Россбах, Чўлланишга қарши курашиш конвенцияси ижрочи котиби Иброҳим Тиав ва бошқалар иштирок этди.

Анжуман қатнашчилари орасида 2 мингдан ортиқ хорижий меҳмонлар, жумладан, миллий ва глобал экологик ташкилотлар, халқаро тузилмалар раҳбарлари, экспертлар, олимлар ва журналистлар, бизнес вакиллари бор.

“Марказий Осиё глобал иқлим муаммоларига дуч келмоқда: барқарор ривожланиш ва фаровонлик учун минтақавий бирдамликни мустаҳкамлаш” мавзусидаги форум кун тартибига мувофиқ, Марказий Осиё олдида турган долзарб иқлим муаммолари муҳокама қилинди, экологик барқарорлик, “яшил” иқтисодий тараққиёт ва иқлим ўзгаришига қарши курашишда минтақавий ҳамкорлик масалалари кўриб чиқилди.

БМТ Бош котиби Антониу Гутерриш форум иштирокчиларига видеомурожаат йўллади.

Ялпи сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев нутқ сўзлади.

Давлатимиз раҳбари нутқининг аввалида форумнинг халқаро миқёси ва иштирокчиларнинг нуфузи жаҳон ҳамжамияти барқарор тараққиётнинг энг долзарб масалаларига самарали ечим излашда биргаликда саъй-ҳаракатлар олиб боришга содиқлиги намунаси эканини таъкидлади.

Давоми 3-бетда

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ “МАРКАЗИЙ ОСИЁ — ЕВРОПА ИТТИФОҚИ” БИРИНЧИ САММИТИДАГИ НУТҚИ

Ҳурматли делегациялар раҳбарлари!

Ҳурматли хонимлар ва жаноблар!

Сизларни “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммитида қутлашдан ғоят мамнунман.

Европа Кенгаши Президенти Антониу Кошта Жаноби Олийларига, Европа Комиссияси Президенти Урсула фон дер Ляйен Хоним Олияларига, менинг барча ҳамкасбларим — минтақа мамлакатлари етакчиларига саммитни айнан шу заминда, қадимий Самарқанд шаҳрида ўтказиш борасидаги ташаббусимизни қўллаб-қувватлаганлари учун миннатдорлик билдираман.

Кўп асрлар давомида Буюк Ипак йўлининг асосий йўллари чорраҳасида жойлашган ушбу шонли шаҳар цивилизациялар мулоқоти ҳамда Шарқ ва Ғарб ўртасидаги дипломатия, савдо ва маданий алмашувларнинг муҳим маркази бўлган.

Бу ҳақда кўплаб тарихий далиллар мавжуд. Масалан, Мовароуннаҳр ҳукмдори Амир Темур бундан олти асрдан зиёд вақт олдин айнан шу заминда туриб эркин ва хавфсиз савдони таъминлаш мақсадида Европа ҳукмдорлари билан фаол мулоқотларни йўлга қўйган.

Бизнинг Муҳаммад Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Абу Райҳон Беруний, Ибн Сино, Мирзо Улуғбек ва бошқа буюк аллома ва мутафаккирларимиз жаҳон, жумладан, Европа илм-фани ва фалсафаси ривожига беқиёс ҳисса қўшганини албатта қайд этмасдан ўтолмаймиз.

Бугун мен мамнуният билан таъкидлашни истардимки, бизнинг чуқур тарихий илдизларга эга бўлган муносабатларимиз ҳозирги замон шароитида жадал ривожланмоқда ва мустаҳкамланмоқда.

Давоми 2-бетда

ХАЛҚАРО ТАШКИЛОТЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИКНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ КЎРИБ ЧИҚИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 4 апрель куни Самарқанд иқлим форуми доирасида БМТ тузилмалари ва бир қатор халқаро ташкилотлар раҳбарларини қабул қилди.

БМТ Бош котиби ўринбосари, Европа иқтисодий комиссияси ижрочи котиби Татьяна Молчан давлатимиз раҳбарига БМТ Бош котиби Антониу Гутерришнинг саломи ва самимий тилакларини етказди.

Шавкат Мирзиёев комиссиянинг 2030 йилгача бўлган даврда Барқарор ривожланиш мақсадларига эришишдаги муҳим ўрнини, шунингдек, транспорт, инновациялар, тўқимачилик, энергетика, экология ва гендер тенглик соҳаларида, Ўзбекистоннинг ЖСТга аъзо бўлиши масалаларида кўрсатилаётган экспертлик кўмагини алоҳида қайд этди.

Минтақавий ва мамлакат миқёсидаги лойиҳаларни амалга ошириш, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан 2023 йил ноябрь ойида Боку шаҳрида бўлиб ўтган БМТнинг Марказий Осиё иқтисодиётлари учун махсус дастури (СПЕКА) биринчи саммитида билдирилган ташаббусларни амалий илгари суриш жиҳатлари муҳокама қилинди.

Ўзбекистон томонининг таклифига биноан СПЕКАнинг 2030 йилгача ривожланиш концепцияси қабул қилингани, ЕИК билан савдо тартиб-таомилларини соддалаштириш бўйича “йўл харитаси” имзолангани, Транскаспий йўлаги доирасида рақамлаштириш ва ҳужжатлар алмашинуви бўйича комплекс чора-тадбирлар изчил амалга оширилаётгани мамнуният билан қайд этилди.

Йил бошида комиссия кўмагида Ўзбекистон Аҳолининг экология ҳолати тўғрисидаги ишончли ахборотдан фойдаланиши тўғрисидаги Орхус конвенциясига қўшилди.

Ҳаво конвенцияси ва Саноат авариялари-нинг трансчегаравий таъсири тўғрисидаги конвенцияга қўшилиш масаласи ишлаб чиқилмоқда.

СПЕКА дастурининг Мақсадли жамғармасини тез фурсатда ишга тушириш муҳим экани таъкидланди.

Давоми 3-бетда

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ САМАРҚАНД ХАЛҚАРО ИҚЛИМ ФОРУМИДАГИ НУТҚИ

Ҳурматли делегациялар раҳбарлари!

Ҳурматли форум иштирокчилари!

Хонимлар ва жаноблар!

Барчангизни бугунги даврдаги асосий таҳдид — глобал иқлим ўзгаришларига бағишланган конференциямизда чин юракдан қутлайман.

Ҳурматли ҳамкасбларим — Европа Иттифоқи ва Марказий Осиё давлатлари етакчилари, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти номидан қатнашаётган бизнинг ишончли ҳамкорларимиз, халқаро молия институтлари, глобал ва миллий экологик ташкилотлар вакилларига ушбу тадбирда иштирок этаётгани учун самимий миннатдорлик изҳор этаман.

Сизларнинг форумдаги иштирокингиз барқарор ривожланишнинг энг долзарб масалалари бўйича самарали ечимлар излашда биргаликда саъй-ҳаракатлар олиб боришга содиқлик намунасидир.

Ишончим комил, бу заминда, асрлар давомида янги ғоя ва билимлар яратилган, ишонч ва бунёдкор шериклик марказларидан бири бўлган қадимий Самарқандда биз иқлим соҳасидаги замонавий таҳдидларга қарши курашиш бўйича биргаликда таъсирчан чора-тадбирлар ишлаб чиқа оламиз.

Ўзбекистонга хуш келибсиз!

Самарқандга хуш келибсиз!

Ҳурматли форум иштирокчилари!

Ўтган йили сайёрамизда ўртача ҳаво ҳарорати биринчи марта Цельсий шкаласи бўйича бир ярим даражадан юқориро қ кўтарилди. Сўнгги ўн йиллик бутун метеокузатувлар тарихидаги энг иссиқ давр бўлди. Бунинг оқибатида бугун биз барчамиз иқлим инқирозларининг салбий таъсирлари — ўрмон ёнғинлари ва чўлланиш миқёси ортиб бораётгани, музликлар қисқараётгани, сув ресурслари тақчиллиги кучаяётгани, ҳаво сифати ёмонлашаётганини ҳис қилиб турибмиз.

Таъкидлаб айтаман, **атроф-муҳитни асраб-авайлашда масъулият барчамизнинг зиммамизда. Бу кун тартибимиздаги энг муҳим масаладир.**

Марказий Осиё мамлакатлари томонидан иқлим ўзгаришларига мослашиш бўйича стратегия ишлаб чиқилгани ва бир овоздан маъқулланганини таъкидлаш жоиз. Ўзбекистон минтақадаги барча шериклар билан умумий мақсад ва вазифаларни амалга ошириш бўйича яқиндан ишлашниятидадир.

Биз, шунингдек, Европа томони билан Орол денгизи қуриши оқибатларини юмшатиш, сувдан оқилона фойдаланиш, “тоза” энергия манбаларини кенгайтириш дастурлари доирасида муваффақиятли ҳамкорлик қиляпмиз. Бундай шериклик Марказий Осиёда барқарор “яшил” ривожланишга муҳим ҳисса қўшади.

Давоми 3-бетда

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ “МАРКАЗИЙ ОСИЁ — ЕВРОПА ИТТИФОҚИ” БИРИНЧИ САММИТИДАГИ НУТҚИ

Бошланиши 1-бетда

Шу кунларда бўлиб ўтган очиқ, конструктив ва самарали учрашувлар мамлакатларимиз ва минтақаларимиз манфаатлари йўлида шериклик ва амалий ҳамкорликни чуқурлаштиришга бўлган сиёсий иродамиз ва қатъиятимизни яна бир бор намоён этди.

Европа Иттифоқи асосий институтлари раҳбарларига ўзаро англашув ва Марказий Осиёда интеграция ва барқарор тараққиёт жараёнларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаётгани учун яна бир бор миннатдорлик билдираман.

Мен бу залда анъанавий шерикларимиз — Европа тикланиш ва тараққиёт банки президенти Рено-Бассо ва Европа инвестиция банки вакилларини кўриб турганимдан ҳам хурсандман. Ушбу молия институтларининг “Келажакка сармоялар” шиори остида ўтаётган бугунги саммитимизнинг вазифа ва қарорларини илгари суришдаги роли ўта муҳим, деб ҳисоблайман.

Шу ўринда бундан саккиз йил олдин Ўзбекистон билан Европа тикланиш ва тараққиёт банки муносабатлари тўхтаб ётганини қайд этишни истар эдим. Бугун эса биз банкнинг энг йирик бенефициарларидан биримиз.

Ҳурматли ҳамкасблар!

Ашхободдаги учрашувлар якунлари бўйича бизнинг вазирлар ва экспертларимиз кўп томонлама ҳамкорликнинг барча асосий йўналишларини қамраб олган саммит кун тартибини тайёрлашди.

Шунингдек, биз бугун Марказий Осиё дуч келаётган замонавий экологик таҳдидларга бағишланган Самарқанд иқлим форуми ялпи сессиясида ҳам биргаликда иштирок этамиз.

Ҳурматли делегациялар раҳбарлари!

Бизнинг учрашувимиз жадал ва олдиндан башорат қилиб бўлмайдиган глобал жараёнлар шароитида ўтмоқда.

Биз геосиёсий зиддиятлар, хавфсизлик муаммолари, йирик минтақавий можароларнинг ҳамда барқарор тараққиётга нисбатан ижтимоий ва иқтисодий таҳдидларнинг кучайишига гувоҳ бўлмоқдамиз.

Аёнки, ҳеч бир минтақа кенг халқаро ҳамкорликсиз бу қадар мураккаб масалаларни мустақил ҳолда ҳал этишга қодир эмас.

Шу муносабат билан таъкидлашни истардимки, Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи анъанавий шериклар бўлиб, ўзаро яқин ҳамкорлик учун талаб фақат ўсиб бормоқда. Биз ҳам Европа томони каби халқаро ҳуқуқнинг тамойил ва меъёрларига содиқлигимизни билдирамиз.

Украина атрофидаги вазиятни тинч йўл билан ҳал этиш бўйича музокаралар жараёнлари бошланганини олқишлаймиз ва тўлиқ қўллаб-қувватлаймиз. Олдинда жуда мураккаб ва ечими осон бўлмаган масалалар турганини тушунамиз.

Бироқ дипломатик саъй-ҳаракатлар ва сиёсий қарорлар қабул қилишдан бошқа муқобил йўлни биз кўрмаяпмиз.

Ҳурматли ҳамкасблар!

Умумий сиёсий иродамиз туфайли барқарор ва ортга қайтмас тус олган Марказий Осиёдаги чуқур трансформация жараёнлари кўпқиррали ҳамкорлигимизни ривожлантиришга хизмат қилмоқда.

Минтақа мамлакатлари ўртасида ишонч ва яхши қўшничилик мустаҳкамланмоқда, кенг кўламли ҳамкорлик ва кооперация алоқалари кенгаймоқда. Бундан етти-саккиз йил аввал бунинг учун ҳатто шароит ҳам йўқ эди. Баъзи мамлакатлар ўртасидаги чегаралар ёпиқ эди. На савдо, на транзит, на бизнес, ҳеч қандай гуманитар алмашувлар йўқ эди. Муносабатлар шунчаки музлатиб қўйилганди. Ўшанда ҳеч ким яқин келажакда биз Европа етакчилари билан музокараларда минтақамизни биргаликда намоён этишимизни тасаввур ҳам қила олмас эди.

Марказий Осиёнинг очиқлиги ва барча шериклар билан ўзаро манфаатли ҳамкорликка тайёр экани минтақада хавфсизлик ва фаровонликни таъминлашнинг энг муҳим шартига айланди.

Шу йил сентябрь ойида биз Тошкентда минтақадаги давлат раҳбарларининг еттинчи Маслаҳат учрашувини ўтказамиз ва унинг доирасида умумий кун тартибидаги барча долзарб вазифаларни очиқ ва конструктив ҳал қиламиз.

Бугунги саммитимиз арафасида тарихий воқеалар бўлиб ўтганини алоҳида қайд этишни истардим. Бу ўринда гап Қирғизистон ва Тожикистон ўртасида давлат чегаралари масаласи тўлиқ ҳал этилгани ва делимитация қилиш бўйича келишувлар имзолангани ҳақида бормоқда.

Яна бир бор ҳурматли ҳамкасбларим Эмомали Шарипович Раҳмон ва Садир Нурғожоевич Жапаровни самимий табриклайман.

Биз биргаликда минтақада йирик инвестиция ва инфратузилма лойиҳаларини амалга ошираётганимизни таъкидлаш жоиз. Бундай лойиҳаларни қўллаб-қувватлаш учун қўшма инвестиция жамғармалари ва компанияларни фаолият кўрсатмоқда. Минтақада ички савдо ҳажми ошиб бормоқда. Уларни рағбатлантириш учун чегараолди савдо зоналари яратилмоқда. Буларнинг барчаси мамлакатларимиз ва бутун минтақамизнинг барқарор иқтисодий тараққиётига имкон яратаётганини таъкидлашни истар эдим.

Европа тикланиш ва тараққиёт банки экспертлари ҳисоб-китобларига кўра, минтақавий ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши бу йил олти фоизгача етади ва бу бошқа минтақалардаги ўртача кўрсаткичдан сезиларли даражада юқоридир. Жумладан, Ўзбекистонда саноатлаштириш, инфратузилмаларга сармоялар киритиш, иқтисодиётни либераллаштириш ва бизнесни қўллаб-қувватлаш ҳисобидан барқарор иқтисодий ўсиш таъминланмоқда.

Умумминтақавий ўзига хосликни шакллантириш, шунингдек, маданий-гуманитар ва таълим бўйича алмашувларни қўллаб-қувватлашга қаратилган ҳамкорликдаги ишларимизни алоҳида таъкидламоқчиман.

Биз мамлакатларимизда етакчи миллий ўқув муассасаларининг филиалларини очяпмиз. Хорижий сайёҳлар учун ягона Марказий Осиё визаси лойиҳасини илгари суряпмиз.

Ҳурматли делегациялар раҳбарлари!

Бизнинг илк саммитимиз Қозоғистон ва Қирғизистонда муваффақиятли ўтган Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи етакчиларининг иккита учрашувининг мантиқий давомидир. Ушбу мулоқотлар ҳар икки томоннинг манфаатларини тушуниш ва шерикликнинг умумий йўналишларини белгилаб олиш учун фойдали бўлди. Сўнгги йилларда Европа Иттифоқи билан ўзаро ҳамкорлик сезиларли фаоллашгани кузатилаётганини қайд этмоқчиман.

Кейинги етти йилда Марказий Осиё мамлакатларининг Европа Иттифоқи билан ўзаро товар айланмаси ҳажми бир неча баробар ўсиб, 54 миллиард еврога етди. Ҳамкорликнинг самарали платформалари ишга туширилди. Барча муҳим йўналишларда вазирлар иштирокида мажлислар, форумлар, саммитлар ва конференциялар доимий ўтказиб келинмоқда.

Шу билан бирга, ушбу учрашув кўпқиррали муносабатларимиз ривожида янги босқичнинг ўзига хос бошланиш нуқтаси бўлиши лозим, деб ҳисоблайман.

Шу муносабат билан, ўрта ва узоқ муддатли истиқболда ҳамкорликдаги ишларимизнинг биз учун устувор йўналишларини кўрсатиб ўтишни истар эдим.

Биринчи. Бу — сиёсий мулоқотларни мустаҳкамлаш йўлидаги саъй-ҳаракатлар ва инвестициялар, кўп томонлама ҳамкорликнинг ҳуқуқий ва институционал асослари.

Саммит якунлари бўйича Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи ўртасида стратегик шериклик ўрнатиш ҳақида тарихий қарор қабул қилинади. Қабул қилинадиган ҳужжатнинг қоидаларини амалга оширишга қаратилган комплекс чора-тадбирларни биргаликда ишлаб чиқиш ва қабул қилиш зарур, деб ҳисоблаймиз.

Ишончим комилки, бизнинг стратегик шериклигимиз аниқ қарорлар, лойиҳа ва дастурлар билан бойитилиши керак. Шу муносабат билан, бизнинг икки минтақамиз ўртасида шериклик ва ҳамкорлик бўйича тўлақонли Битимни имзолаш масаласини кўриб чиқишни таклиф этамиз.

Биз, шунингдек, халқаро ва минтақавий кун тартибидаги муҳим масалалар бўйича умумий позицияларни ишлаб чиқиш учун ташқи сиёсат идоралари раҳбарлари учрашувларини доимий ўтказиб бориш, парламентлараро алоқаларни фаоллаштириш ва “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” парламентлараро ҳамкорлик форумини таъсис этиш ҳамда унинг илк тадбирини шу йил кузда Ўзбекистонда ўтказишга, етакчи таҳлил марказлари ҳамкорлигини кенгайтиришни таклиф этамиз.

Саммитимизни ҳар икки йилда бир марта ўтказиш бўйича таклифни тўлиқ қўллаб-қувватлаймиз. Келишувларимизни ўз вақтида амалга оширишни таъминлаш бўйича тизимли ишлаш мақсадида навбатдаги йиғилишимизга қадар саммит котибияти функциясини ўз зиммамизга олишга тайёрмиз.

Иккинчи. Иқтисодиёт ва технологик модернизацияга инвестициялар киритиш ўзаро ҳамкорлигимизнинг устувор мезони бўлиши лозим.

Биз июнь ойининг бошида Европа тикланиш ва тараққиёт банки билан шерикликда Тошкент халқаро инвестиция форумини ўтказамиз. Ушбу тадбирда Европанинг етакчи компания ва банклари билан умумий қиймати 30 миллиард евродан ортиқ бўлган жорий лойиҳалар портфелини тақдим этиш ниятидамиз.

Таъкидлаш ўринлики, бугунги кунда Европанинг барча бизнес “капитанлари”, саноат ва инновация соҳалари етакчилари Ўзбекистон ва минтақамиздаги бошқа мамлакатларда муваффақиятли иш олиб бормоқда. Улар орасида “TOTAL”, “Siemens”, “Linde”, “Airbus”, “BASF”, “IDF”, “Orano”, “OTP Group” ва бошқа кўплаб корпорациялар бор.

Форум жараёнида икки минтақанинг инвестициявий имкониятларига бағишланган алоҳида сессияни ўтказишни таклиф этаман. Ўзбекистонда Европа компаниялари учун Минтақавий саноат парки концепцияси тақдимотини ҳам ана шу сессияда ўтказишни режа қиляпмиз.

Шу кунларда Тошкентда Европа инвестиция банки офисини очиш тўғрисида имзоланган битим Европа Иттифоқи мамлакатларидан Марказий Осиёга тўғридан-тўғри инвестициялар оқимини рағбатлантиради.

Европалик шерикларимиз яна бир ташаббусимизни — “яшил” энергетика, инновациялар, транспорт, инфратузилма соҳаларида ва аграр секторда йирик минтақавий лойиҳаларни илгари суриш учун Инвестиция платформасини ишга тушириш бўйича таклифимизни қўллаб-қувватлашига умид қиламиз.

Бундан ташқари, мамлакатларимизнинг иқтисодий манфаатларини яқинлаштириш бўйича қатор янги таклифларни билдирмоқчимиз. Бу, энг аввало, инвестицияларни ҳимоя қилиш ва рағбатлантириш тўғрисидаги кўптомонлама битимни имзолаш, хусусий сектор вакилларини кенг жалб этган ҳолда, “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” қўшма савдо палатасини ишга тушириш, кичик ва ўрта бизнес лойиҳаларини, биринчи галда, хотин-қизлар тадбиркорлигини қўллаб-қувватлаш бўйича қўшма минтақавий дастурларни қабул қилишга қаратилгандир.

Ўзбекистонда ўзаро транспорт боғлиқлиги бўйича навбатдаги Иқтисодий форум ва Инвесторлар форумини қабул қилишга тайёрмиз.

Шунингдек, экспорт қилувчиларимиз салоҳиятини ошириш, лабораториялар, стандартлаштириш ва сертификатлаштириш марказларини яратиш учун Европа Иттифоқининг техник кўмагини кенгайтириш муҳимдир.

Учинчи. Саммит давомида стратегик минерал ресурслар соҳасида ҳамкорлик ва инвестицияларни чуқурлаштириш бўйича қарор қабул қилинади.

Таъкидлаш ўринлики, Ўзбекистон геология-разведка, стратегик хомашё материаллари конларини ўзлаштириш ва уларни чуқур қайта ишлаш соҳасида юқори технологик ишлаб чиқариш тармоқларини яратиш борасида Европадаги етакчи компаниялар билан ҳамкорлик қилиш бўйича катта ижобий тажрибага эга. Биз бу йўналишда Европа Иттифоқи билан ўзаро манфаатли ҳамкорликни чуқурлаштиришни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ниятидамиз.

Ушбу маҳсулотларни, шунингдек, тайёр саноат ва қишлоқ хўжалиги товарларини Европа бозорларига етказиб бериш учун самарали транспорт йўлакларининг йўқлиги бунда асосий тўсиқ ҳисобланади. Жумладан, Транскаспий транспорт коридорини кенгайтириш ва юк билан таъминлаш учун ўзаро мувофиқлаштирилган чора-тадбирларни ва бизнес учун манфаатли шароитларни ишлаб чиқиш зарур. Ишонаман, ушбу вазифалар “Глобал дарвоза” умумевропа дастурининг мақсадларига тўлиқ мос келади.

Шу муносабат билан, келишилган ёндашувларни ишлаб чиқиш учун Европа Иттифоқи шафелигида ушбу йўналишда жойлашган мамлакатларнинг транспорт вазирлари учрашувини чақиришни таклиф этамиз.

Тўртинчи. “Яшил” энергетика ва экологик барқарорликка йўналтирилган инвестициялар стратегик аҳамиятга эга бўлиб бормоқда.

Ўзбекистон Марказий Осиё минтақасидан Европага электр энергиясини етказиб бериш бўйича халқаро лойиҳани тўлиқ қўллаб-қувватлайди. Саммит арафасида ушбу лойиҳани амалга ошириш бўйича тегишли битимни ратификация қилдик.

Таъкидлаш ўринлики, биз 2030 йилга бориб мамлакат энергия балансида қайта тикланадиган энергия улушини 54 фоизга етказишни, 24 минг мегаватт “яшил” қувватларни ишга туширишни режалаштирмоқдамиз.

“Тоза” энергия бўйича “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” шериклигининг йўлга қўйилиши билан ўзаро ҳамкорлигимизнинг муҳим платформаси яратилиши мумкин.

Шунингдек, “углерод кредитлари” лойиҳаларини ишлаб чиқишни молиялаштириш ва уларнинг бозорини ривожлантириш учун турдош вазирликлар раҳбарлари даражасида ишчи гуруҳни таъсис этишни таклиф этамиз. Бўлиб ўтиши кутилаётган Иқлим форуми чоғида минтақанинг “Яшил” тараққиёт концепциясини тақдим этамиз.

Бешинчи. Инсон капиталига инвестициялар таълим ва маданий-гуманитар соҳалардаги алмашувларни кенгайтириш имконини беради.

Юқори малакали мутахассисларни тайёрлаш бўйича “Erasmus+”дастурлари доирасида минтақа мамлакатлари учун махсус квоталарни жорий этиш ушбу мақсадга эришишга хизмат қилиши мумкин.

Марказий Осиё мамлакатлари билан илмий-таълим ҳамкорлигини кенгайтириш учун Ўзбекистонда “Уфқ — Европа” дастури офисини очишга тайёрмиз. Бундан ташқари, сунъий интеллект, маълумотлар “катта базалари”, рақамлаштириш, космик тадқиқотлар соҳасида илмий ва технологик алмашувлар бўйича қўшма дастурни ишлаб чиқишни таклиф этамиз.

Ўзбекистон, шунингдек, минтақа мамлакатларини рақамли таълим соҳасида Европа ҳаракатлар дастурига қўшиш, Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи мамлакатлари етакчи университетлари ўртасида шериклик доирасида “Йўл харитаси”ни амалга ошириш бўйича ташаббусларни илгари суради.

Европалик мутахассислар иштирокида “Лазги” миллий балетининг саҳналаштирилиши маданият соҳасидаги кооперациянинг яққол мисоли бўлди. Европадаги Лувр, Берлин Янги музейи, Вена Бутунжаҳон музейи каби йирик музейларда Марказий Осиёнинг тарихий меросига бағишланган кўргазмалар муваффақиятли ўтказилди.

Таъкидлаш жоизки, жорий йилнинг кузида ушбу заминда, Самарқандда ўтадиган, сўнгги қирқ йилда Париждан ташқарида илк бор бўладиган ЮНЕСКО Бош конференцияси чоғида барча хорижий шерикларимизни минтақамиз халқларининг бой маданияти ва санъати билан янада кенг таништиришни хоҳлар эдик.

Шунингдек, жорий йилда Бухорода биринчи “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” сайёҳлик форумини ўтказишни режа қиляпмиз.

Европа Иттифоқи мамлакатлари тажрибасини жорий этиш асосида “Бир тур — бутун минтақа” концепциясини амалга ошириш, шунингдек, минтақамиз сайёҳлари учун виза режимини соддалаштириш масаласини кўриб чиқишда европалик шерикларимизнинг кўмагига таянамиз.

Ҳурматли делегациялар раҳбарлари!

Хавфсизликка нисбатан умумий таҳдидлар, хусусан, терроризм, экстремизм, радикализм, кибержиноятчилик, наркотрафик ва ноқонуний миграцияга қарши курашишда ҳамкорлик тобора долзарб бўлиб бормоқда.

Европалик шерикларимизнинг терроризмга қарши курашиш масалалари бўйича мулоқотни йўлга қўйиш ҳақидаги таклифини қўллаб-қувватлаймиз. “BOMCA” ва “CADAP” дастурлари доирасида ўзаро амалий ҳамкорликни кенгайтириш муҳим, деб ҳисоблаймиз.

Афғонистонни тинч ривожлантириш масалаларида сиёсий маслаҳатлашувларни давом эттиришга тайёрмиз. Минг афсуски, жаҳон ҳамжамияти ушбу мамлакат ҳудудидан келиб чиқадиган барча таҳдидларни етарлича баҳолай олмаяпти.

Афғон томонини минтақавий иқтисодий жараёнларга, жумладан, инвестиция ва инфратузилма лойиҳаларини амалга ошириш, ижтимоий соҳани қайта тиклаш йўли билан фаол жалб этиш зарур, деб ҳисоблаймиз. Қабул қилинган мажбуриятларни бажариш учун халқаро ҳамжамиятнинг амалдаги афғон ҳукумати билан конструктив мулоқот ўрнатиш муҳимлигини тушуниши ва қўллаб-қувватлашига умид қиламиз.

Ҳурматли саммит иштирокчилари!

Сўзимнинг ниҳоясида бизнинг ташаббус ва келишувларимизни амалга ошириш механизмларини жорий этиш муҳимлигини алоҳида қайд этишни истар эдим.

Шу муносабат билан, “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” форматида Бош вазир ўринбосарлари даражасида ҳар йили учрашувлари ўтказиб бориладиган Шериклик қўмитасини таъсис этиш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблаймиз.

Қадрли дўстлар!

Барчангизга очиқ, ишончли ва конструктив мулоқот учун яна бир бор чуқур ташаккур изҳор этаман.

Ишончим комилки, Европанинг етакчи институтлари ва молия ташкилотлари раҳбарлари Марказий Осиёнинг умумий позицияга эга эканига, ишончли ва масъулиятли шерик сифатида кенг кўламли ҳамкорликка тайёр эканига амин бўлишди.

Барчангизни икки минтақа ўртасида стратегик шериклик ўрнатиш тўғрисида тарихий қарор қабул қилиниши билан табриклайман.

Эришилган барча келишувлар ва илгари сурилган ташаббусларни амалга ошириш учун Саммит котибиятига, экспертлар билан биргаликда, бир ой муддатда, биз ишчи тартибда тасдиқлашимиз мумкин бўлган “Йўл харитаси”ни тайёрлаш таклифини билдираман.

Эътиборингиз учун раҳмат.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ВА ЕВРОПА ИТТИФОҚИ ЎРТАСИДАГИ МУНОСАБАТЛАРДА МУТЛАҚО ЯНГИ, ТАРИХИЙ БОСҚИЧНИ БОШЛАБ БЕРАЁТГАН СИЁСИЙ ВОҚЕА

Бошланиши 1-бетда

Бугунги кунда минтақада йирик инвестиция ва инфратузилма лойиҳалари биргаликда амалга оширилаётгани, уларни қўллаб-қувватлаш учун инвестиция фондлари ва компаниялари фаолият юритаётгани таъкидланди. Минтақа ичидаги савдо кўпаймоқда, чегараолди савдо зоналари ташкил этилмоқда. Буларнинг барчаси минтақанинг барқарор иқтисодий ривожланишига хизмат қилмоқда.

ЕТТБ прогнозларига кўра, жорий йилда минтақавий ялпи ички маҳсулот ҳажми 6 фоизгача ошади, бу бошқа минтақалардаги ўртача кўрсаткичлардан сезиларли даражада юқори.

Умумминтақавий ўзига хосликни шакллантириш, шунингдек, маданий-гуманитар ва таълим алмашинувини қўллаб-қувватлаш бўйича биргаликдаги ишлар алоҳида қайд этилди. Мамлакатларимизда етакчи миллий таълим муассасаларининг филиаллари очилмоқда. Хорижий сайёҳлар учун ягона Марказий Осиё визаси лойиҳаси илгари сурилмоқда.

Минтақа ва Европа Иттифоқи ўртасидаги ҳамкорлик сезиларли даражада фаоллашгани кузатилмоқда. Сўнгги етти йилда мамлакатлар ўртасидаги товар айирбошлаш ҳажми бир неча баробар ўсиб, 54 миллиард еврони ташкил этди. Самарали ҳамкорлик платформалари ишга туширилди. Барча муҳим йўналишлар бўйича вазирлар йиғилишлари, форумлар ва саммитлар мунтазам ўтказиб келинмоқда.

Ўзбекистон етакчиси ўрта ва узоқ муддатли истиқболга мўлжалланган ҳамкорликни янада ривожлантиришнинг устувор йўналишлари юзасидан ўз нуқтаи назарини баён қилди.

Аввало, сиёсий мулоқотни, кўп томонлама ҳамкорликнинг ҳуқуқий ва институционал асосларини мустаҳкамлаш муҳимлиги таъкидланди.

Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи ўртасида стратегик шериклик ўрнатиш ҳақида қабул қилинаётган ҳужжат қоидаларини амалга оширишга қаратилган комплекс чора-тадбирларни биргаликда ишлаб чиқиш ва қабул қилиш зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

Стратегик шерикликни аниқ қарорлар, лойиҳа ва дастурлар билан бойитиш мақсадида икки минтақамиз ўртасида шериклик ва ҳамкорлик бўйича тўлақонли Битимни имзолаш масаласини кўриб чиқиш таклиф этилди.

Ўзбекистон Президенти халқаро ва минтақавий кун тартибидаги муҳим масалалар бўйича умумий позицияларни ишлаб чиқиш учун ташқи сиёсат идоралари раҳбарлари учрашувларини доимий ўтказиб бориш; парламентлараро алоқаларни фаоллаштириш ва “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” парламентлараро ҳамкорлик форумини таъсис этиш ҳамда унинг илк тадбирини шу йил кузда Ўзбекистонда ўтказиш; етакчи таҳлил марказлари ҳамкорлигини кенгайтиришни таклиф этди.

Келишувларини ўз вақтида амалга оширишни таъминлаш бўйича тизимли ишлаш мақсадида навбатдаги йиғилишга қадар саммит котибияти функциясини Ўзбекистон ўз зиммасига олишга тайёрлиги билдирилди.

Иқтисодиёт ва технологик модернизацияга инвестициялар киритиш ўзаро ҳамкорликнинг устувор мезони сифатида белгиланди.

Бугунги кунда Европанинг етакчи компания ва банклари билан амалга оширилаётган лойиҳалар портфели 30 миллиард евродан ошди.

Навбатдаги Тошкент инвестиция форуми доирасида икки минтақанинг инвестициявий имкониятларига бағишланган алоҳида сессия ўтказиш ва Европа компаниялари учун Ўзбекистонда Минтақавий саноат парки концепциясини тақдимот қилиш таклиф этилди.

Куни кеча Тошкент шаҳрида Европа инвестиция банки офисини очиш тўғрисида битим имзолангани, бу Европа Иттифоқи мамлакатларидан Марказий Осиёга тўғридан-тўғри инвестициялар оқимини рағбатлантиришга хизмат қилиши мамнуният билан қайд этилди.

Давлатимиз раҳбари “яшил” энергетика, инновациялар, транспорт, инфратузилма ва аграр соҳадаги йирик минтақавий лойиҳаларни илгари суриш учун Инвестиция платформасини ишга тушириш ташаббусини илгари сурди.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Президенти бир қатор бошқа ташаббусларни айтди. Инвестицияларни ҳимоя қилиш ва рағбатлантириш тўғрисида кўп томонлама битим имзолаш, “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” қўшма савдо палатасини ишга тушириш, Кичик ва ўрта бизнес, хотин-қизлар тадбиркорлиги лойиҳаларини қўллаб-қувватлаш бўйича қўшма минтақавий дастурни қабул қилиш шулар жумласидан.

Жорий йилда Ўзбекистон Транспорт боғлиқлиги бўйича навбатдаги иқтисодий форум ва Инвесторлар форумини ўтказишга тайёр.

Экспортчиларимиз салоҳиятини ошириш, стандартлаштириш ва сертификатлаштириш лабораториялари ва марказларини ташкил этиш учун Европа Иттифоқининг техник кўмагини кенгайтириш масалаларига ҳам эътибор қаратилди.

Стратегик минерал ресурслар соҳасида ҳамкорлик ва инвестицияларни чуқурлаштириш ўзаро манфаатли шерикликнинг яна бир истиқболли йўналиши сифатида қайд этилди.

Ўзбекистон бу борада Европанинг етакчи компаниялари билан ҳамкорлик қилиш бўйича ижобий тажрибага эга. Шу билан бирга, ушбу маҳсулотларни, шунингдек, тайёр саноат ва қишлоқ хўжалиги товарларини Европа бозорига етказиб бериш учун самарали транспорт йўлаклари мавжуд эмаслиги бу борадаги шерикликни кенгайтиришга тўсқинлик қилмоқда.

Шу маънода, Транскаспий транспорт йўлагини кенгайтириш ва ундан фойдаланиш учун мувофиқлаштирилган чора-тадбирлар ва қулай шароитларни ишлаб чиқиш зарурлиги таъкидланди.

— Ишонаман, ушбу вазифалар “Глобал дарвоза” умумевропа дастурининг мақсадларига тўлиқ мос келади,— деди давлатимиз раҳбари.

Шу мақсадда Евроиттифоқ шафелигида ушбу йўналишда жойлашган мамлакатлар транспорт вазирларининг учрашувини чақириб, ўзаро келишилган ёндашувларни ишлаб чиқиш таклиф қилинди.

“Яшил” энергетика ва экологик барқарорликка сармоя киритиш стратегик аҳамиятга эга.

Ўзбекистон Марказий Осиёдан Европага электр энергияси етказиб бериш бўйича халқаро лойиҳани тўлиқ қўллаб-қувватлаши таъкидланди.

Мамлакатимизда 2030 йилга қадар энергия балансида қайта тикланувчи энергия улушини 54 фоизга етказиш, 24 минг мегаватт “яшил” қувватларни ишга тушириш режалаштирилган.

“Тоза” энергия бўйича “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” шериклигининг йўлга қўйилиши билан ўзаро ҳамкорликнинг муҳим платформаси яратилиши мумкин.

Лойиҳаларни молиялаштириш ва “углерод кредитлари” бозорини ривожлантириш масалаларини ишлаб чиқиш учун ишчи гуруҳ тузиш таклиф қилинди.

Инсон капиталига йўналтирилаётган инвестициялар икки минтақа ҳамкорлигини ривожлантиришда муҳим ўрин тутади.

Юқори малакали мутахассислар тайёрлаш бўйича “Erasmus +” дастури доирасида минтақа мамлакатлари учун махсус квоталар жорий этилиши ушбу мақсадга эришишга хизмат қилади.

Бундан ташқари, Марказий Осиё мамлакатлари билан илмий-таълим соҳасидаги ҳамкорликни кенгайтириш мақсадида Ўзбекистонда “Уфқ — Европа” дастури офисини очишга тайёр.

Сунъий интеллект, “катта маълумотлар”, рақамлаштириш ва космик тадқиқотлар соҳасида илмий-технологик алмашинув бўйича қўшма дастур ишлаб чиқиш ташаббуси илгари сурилди.

Ўзбекистон Президенти минтақа мамлакатларини Европанинг рақамли таълим соҳасидаги Ҳаракатлар дастурига киритиш, шунингдек, етакчи олий таълим муассасалари ўртасидаги шерикликнинг “йўл харитаси”ни амалга ошириш бўйича таклифлар билдирди.

Жаҳон аудиторияси минтақамизнинг бой маданияти билан таништириш борасидаги саъй-ҳаракатларнинг давоми сифатида Самарқандда бўлиб ўтадиган ЮНЕСКО Бош конференциясидан Марказий Осиё халқлари санъатини тарғиб этишда фаол фойдаланиш муҳимлиги алоҳида таъкидланди.

Жорий йилда Бухорода “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи туризм форумини ўтказиш ҳам режалаштирилган.

— Европа Иттифоқи мамлакатлари тажрибасини жорий этиш асосида “Бир тур — бутун минтақа” концепциясини амалга ошириш, шунингдек, минтақамиз сайёҳлари учун виза режимини соддалаштириш масаласини кўриб чиқишда европалик шерикларимизнинг кўмагига таянамиз, — деди Шавкат Мирзиёев.

Терроризм, экстремизм, радикализм, кибержиноятчилик, наркотрафик ва ноқонуний миграцияга қарши курашишда ҳамкорлик қилиш долзарб аҳамиятга эга.

Европалик ҳамкорларнинг терроризмга қарши кураш масалалари бўйича мулоқотни йўлга қўйиш таклифи қўллаб-қувватланди.

“BOMCA” ва “CADAP” дастурлари доирасидаги амалий ҳамкорликни, шунингдек, Афғонистонда тинч тараққиётни таъминлаш масалалари бўйича маслаҳатлашувларни давом эттириш муҳимлиги қайд этилди.

Давлатимиз раҳбари илгари сурилган ташаббус ва келишувларни амалга ошириш механизмларини жорий этиш мақсадида Бош вазирлар ўринбосарлари даражасида “Марказий Осиё — ЕИ” форматида Шериклик қўмитасини таъсис этиш ва ҳар йили учрашувлар ўтказишни таклиф этди.

Йиғилишда делегациялар раҳбарлари икки минтақа ўртасидаги амалий ҳамкорликни кенгайтириш бўйича таклифлар билдирди.

Биринчи саммит якунида икки минтақа ўртасида стратегик шериклик ўрнатишни назарда тутувчи Қўшма декларация ва ўта муҳим минераллар соҳасида ҳамкорлик тўғрисида декларация қабул қилинди.

Зиёдулла ЖОНИБЕКОВ,
Ғолиб ҲАСАНОВ,
ЎзА мухбирлари

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ САМАРҚАНД ХАЛҚАРО ИҚЛИМ ФОРУМИДАГИ НУТҚИ

Бошланиши 1-бетда

Ҳеч шубҳасиз, бугунги кунда Европа Иттифоқи иқлим ўзгаришларига қарши курашиш масалаларини илгари суриш ва ҳимоя қилишда глобал етакчидир. Биз келгусида ҳам бу соҳадаги амалий ҳамкорликни янада чуқурлаштиришга тайёрмиз.

Ҳурматли хонимлар ва жаноблар!

Иқлим ўзгариши муаммолари озиқ-овқат ва энергия хавфсизлиги билан чамбарчас боғлиқдир. Минтақа аҳолиси 25 йилдан сўнг 100 миллион кишидан ортиши кутилаётган бир вақтда унумли ерлар тез суръатлар билан қисқариб бормоқда.

Бугунги кунда минтақадаги умумий ер майдонининг 20 фоиздан ортиғи деградацияга учраган. Чорак асрдан кейин ҳосилдорлик учдан бир қисмга камайиб кетиши мумкин.

Шу муносабат билан, ўрмон хўжалиги ва аграр соҳанинг мослашувчанлигини ошириш, шунингдек, “Уфқ — Европа” дастури доирасида озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш учун илмий салоҳиятимизни бирлаштириш ҳаётий муҳим масала, деб ҳисоблайман.

Ўзбекистон деградацияга учраган ер майдонларини қисқартириш ва иқлим ўзгариши оқибатларини юмшатиш мақсадида “Яшил макон” лойиҳаси доирасида кенг кўламли кўкаламзорлаштириш ишларини олиб бормоқда. Бундан ташқари, Оролбўйининг 2 миллион гектардан ортиқ чўл ҳудудларида қурғоқчиликка чидамли ўсимликлар экилди.

Ҳар йили Наврўз байрами арафасида дарахт экиш бўйича “Марказий Осиёнинг яшил белбоғи” минтақавий акциясини ўтказишни таклиф этаман.

Аминманки, унинг ташкил этилиши бизнинг эзгу анъанамизга ва табиий офатларга қарши курашдаги бирлигимиз тимсолига айланади.

Ҳурматли форум иштирокчилари!

Ўзбекистон иқтисодий тараққиётнинг ресурсларни тежайдиган ва экологик тоза моделига ўтишни бошлади.

Бу борадаги энг муҳим йўналишлардан бири — “яшил” энергетикадир. Яқин беш йилда қайта тикланадиган манбалардан олинадиган энергия улушини 54 фоизга етказишни мўлжаллаяпмиз. Бу атмосферага чиқарилаётган заҳарли газлар миқдорини 16 миллион тоннага қисқартириш имконини беради.

Биз Ўзбекистоннинг Париж битими доирасида буғ газлари чиқаришни 35 фоизга камайтириш бўйича олган мажбуриятини муддатидан олдин бажариш учун барча саъй-ҳаракатларимизни ишга солишимизни таъкидлаб ўтмоқчиман.

Шу билан бирга, биз бу маррада тўхтаб қолмоқчи эмасмиз.

Молиялаштириш, технологиялар ва компетенцияларни сафарбар қилиш мақсадида Тошкент шаҳрида Европа Иттифоқининг “Сув — Энергия — Иқлим ўзгариши” деб номланган ташаббусининг котибиятини ташкил қилишни таклиф этамиз.

Бундан ташқари, умумий стратегик вазифаларни амалга ошириш доирасида мазкур форумда минтақанинг “яшил” тараққиёт концепцияси тақдим этилади. Ишонаманки, мазкур ҳужжатнинг қабул қилиниши ва амалга оширилиши Марказий Осиёнинг экологик йўналтирилган тараққиёти учун мустаҳкам пойдевор яратади.

Ҳурматли делегациялар аъзолари!

Таҳлилларга кўра, Амударё ва Сирдарёда сув оқими камайиши натижасида 2040 йилга бориб Марказий Осиё мамлакатлари юқори даражадаги сув тақчиллигига дуч келади.

Биз аллақачон инсониятнинг энг йирик фожиаларидан бири — Орол денгизи қуриши оқибатларини бошдан кечирмоқдамиз.

Биз сув ресурсларини тежаш мақсадида ирригация тизимларини бетонлаштиряпмиз. Сувни тежайдиган технологияларни ишлаб чиқариш бўйича саноат базасини яратдик, суғориладиган ерларнинг деярли ярмида ана шундай технологияларни жорий этдик. (Бу салкам икки миллион гектар ер майдони демакдир). Бундай чора-тадбирлар натижасида ўтган йили 8 миллиард куб метр сувни тежашга муваффақ бўлдик.

Марказий Осиёда сувни тежайдиган технологияларни жорий этиш борасидаги саъй-ҳаракатларни бирлаштириш ва бу соҳада минтақавий дастурни ишга туширишга чақирамиз.

Бу режаларнинг барчасини экспертлар муҳокамасидан ўтказиш учун Оролбўйи минтақасида халқаро форум ўтказишни мақсад қилганмиз.

Шунингдек, музликларнинг ҳолати ва минтақадаги тоғ экотизимларида юзага келиши мумкин бўлган хавф-хатарларни олдиндан баҳолаш учун сунъий йўлдош орқали узлуксиз кузатувларни йўлга қўйиш бўйича “Коперник” дастури доирасида Европа Иттифоқи билан яқин ҳамкорликка умид қиламиз.

Тошкентдаги “Яшил университет” базасида яратилган Иқлим резиденцияси Марказий Осиёда кечаётган иқлим жараёнларини ўрганиш ва мониторинг қилиш бўйича умумий илмий-экспертлик платформаси бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Бундан ташқари, эртага Нукус шаҳрида минтақамизнинг экологик муаммоларига санъат соҳасидаги лойиҳалар орқали эътиборни жалб этишга қаратилган Орол маданият саммити ўз ишини бошлайди.

Қадрли дўстлар!

Сўзимнинг ниҳоясида **“Биз Ерни аждодларимиздан мерос сифатида эмас, балки фарзандларимиздан қарзга олганмиз”,** деган машҳур ҳикматли иборани эслатиб ўтишни истар эдим. Бугунги кунда бизнинг вазифамиз — келажак авлодлар барқарор, хавфсиз ва фаровон дунёда яшаши учун барча чора-тадбирларни кўришдан иборат.

Бунинг учун мулоқотларни мустаҳкамлаш, умумий эзгу мақсадлар йўлида бирлашган барча давлатларнинг саъй-ҳаракатларини уйғунлаштириш зарур.

Эътиборингиз учун раҳмат.

БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТ ВА ФАРОВОНЛИК УЧУН МИНТАҚАВИЙ БИРДАМЛИК МУСТАҲКАМЛАНАДИ

Бошланиши 1-бетда

Ўтган йили дунёда илк бор ўртача ҳарорат Цельсий шкаласи бўйича бир ярим даражадан юқорироқ кўтарилгани қайд этилди. Сўнгги ўн йиллик метеокузатувлар тарихида энг иссиқ бўлди.

— Бунинг оқибатида бугун биз барчамиз иқлим инқирозларининг салбий таъсирлари — ўрмон ёнғинлари ва чўлланиш миқёси ортиб бораётгани, музликлар қисқараётгани, сув ресурслари тақчиллиги кучаяётгани, ҳаво сифати ёмонлашаётганини ҳис қилиб турибмиз, — деди Ўзбекистон Президенти.

Минтақа мамлакатлари томонидан Марказий Осиёда иқлим ўзгаришига мослашиш стратегияси ишлаб чиқилди ва бир овоздан маъқулланди.

Орол денгизи қуришининг оқибатларини юмшатиш, сувдан оқилона фойдаланиш, “тоза” энергия манбаларини кенгайтириш дастурлари доирасида европалик шериклар билан муваффақиятли ҳамкорлик қилинаётгани таъкидланди. Бундай шериклик Марказий Осиёнинг барқарор “яшил” тараққиётига муҳим ҳисса қўшади.

Шу маънода, иқлим ўзгаришини ҳимоя қилиш ва унга қарши курашиш масалаларини илгари суришда глобал етакчи бўлган Евроиттифоқ билан амалий ҳамкорликни янада чуқурлаштиришдан манфаатдорлик билдирилди.

Иқлим ўзгариши муаммолари озиқ-овқат ва энергия хавфсизлиги билан узвий боғлиқ экани алоҳида таъкидланди.

Унумдор ерлар кескин камайиб бормоқда, бугунги кунда минтақадаги жами ер майдонининг 20 фоиздан ортиғи деградацияга учраган. Чорак асрдан сўнг ҳосилдорлик учдан бир қисмга камайиши мумкин.

— Шу муносабат билан, ўрмон хўжалиги ва аграр соҳанинг мослашувчанлигини ошириш, шунингдек, “Уфқ — Европа” дастури доирасида озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш учун илмий салоҳиятимизни бирлаштириш ҳаётий муҳим масала, деб ҳисоблайман, — деди мамлакатимиз етакчиси.

Президентимиз Ўзбекистонда деградацияга учраган ер майдонларини қисқартириш ва иқлим ўзгариши оқибатларини юмшатиш бўйича кўрилаётган чора-тадбирлар ҳақида маълумот берди. “Яшил макон” дастури доирасида кенг кўламли кўкаламзорлаштириш ишлари амалга оширилмоқда. Бундан ташқари, Оролбўйининг 2 миллион гектардан ортиқ чўл ҳудудларида қурғоқчиликка чидамли ўсимликлар экилган.

Ҳар йили Наврўз байрами арафасида “Марказий Осиёнинг яшил белбоғи” дарахт экиш минтақавий акциясини ўтказиш таклиф қилинди.

Президент Шавкат Мирзиёев иқтисодиётни ривожлантиришнинг ресурсларни тежайдиган ва экологик тоза моделига ўтиш масаласига ҳам эътибор қаратди.

Бу соҳадаги асосий йўналишлардан бири — “яшил” энергетика.

Келгуси беш йилда қайта тикланувчи энергия манбалари улушини 54 фоизга етказиш режалаштирилган бўлиб, бу иссиқхона газлари чиқиндилари ҳажмини қарийб 16 миллион тоннага камайтириш имконини беради.

— Биз Ўзбекистоннинг Париж битими доирасида буғ газлари чиқаришни 35 фоизга камайтириш бўйича олган мажбуриятини муддатидан олдин бажариш учун барча саъй-ҳаракатларимизни ишга солишимизни таъкидлаб ўтмоқчиман, — деди давлатимиз раҳбари.

Ушбу йўналишдаги саъй-ҳаракатларнинг давоми сифатида молиялаштириш, технологиялар ва ваколатларни сафарбар қилиш учун Тошкент шаҳрида Европа Иттифоқининг “Сув — Энергия — Иқлим ўзгариши” деб номланган ташаббусининг Котибиятини ташкил этиш таклифи илгари сурилди.

Бугунги форумда тақдим этиладиган Минтақанинг “Яшил” тараққиёт концепцияси алоҳида қайд этилди.

Сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш масалаларига тўхталар экан, Ўзбекистон Президенти 2040 йилга бориб Марказий Осиё мамлакатлари Амударё ва Сирдарё оқимининг камайиши таъсирида юқори даражадаги сув тақчиллигига дуч келишини маълум қилди.

Сув ресурсларини тежаш мақсадида ирригация тармоқларини бетонлаш ишлари олиб борилаётгани, сувни тежайдиган технологияларни ишлаб чиқариш бўйича саноат базаси яратилаётгани, улар суғориладиган ерларимизнинг деярли ярмида, яъни қарийб 2 миллион гектарда жорий этилгани таъкидланди. Бундай чора-тадбирлар натижасида ўтган йили қарийб 8 миллиард куб метр сув иқтисод қилинди.

— Марказий Осиёда сувни тежайдиган технологияларни жорий этиш борасидаги саъй-ҳаракатларни бирлаштириш ва бу соҳада минтақавий дастурни ишга туширишга чақирамиз, — деди Шавкат Мирзиёев.

Бу масалаларнинг барчасини экспертлар даражасида муҳокама қилиш учун Оролбўйи минтақасида сувни тежайдиган технологиялар бўйича халқаро форум ўтказиш режалаштирилган.

Шунингдек, музликлар ҳолатини узлуксиз сунъий йўлдош орқали кузатиш ва минтақанинг тоғ экотизимлари учун хавфларни эрта аниқлаш бўйича “Коперник” дастури доирасида Европа Иттифоқи билан яқиндан ҳамкорлик қилишдан манфаатдорлик билдирилди.

Тошкентдаги “Яшил университет” негизида ташкил этилган Иқлим резиденцияси Марказий Осиёдаги иқлим жараёнларини ўрганиш ва мониторинг қилиш бўйича умумий илмий-эксперт платформа вазифасини бажариши мумкин.

Шу билан бирга, 5 апрель куни Нукусда минтақамизнинг экологик муаммоларига санъат лойиҳалари орқали эътибор тортишга қаратилган Орол маданият саммити ўз ишини бошлади.

Сўзининг якунида давлатимиз раҳбари “келажак авлодлар барқарор, хавфсиз ва фаровон дунёда яшаши учун барча чора-тадбирларни кўриш” умумий мақсад эканини яна бир бор эслатди.

— Бунинг учун мулоқотларни мустаҳкамлаш, умумий эзгу мақсадлар йўлида бирлашган барча давлатларнинг саъй-ҳаракатларини уйғунлаштириш зарур, — деди Ўзбекистон Президенти.

Форумда Марказий Осиё давлатлари президентлари ва Европа Иттифоқи асосий институтлари раҳбарлари сўзга чиқиб, мавзу юзасидан ўз фикрлари, таклифларини билдирди.

Ялпи мажлисдан сўнг форум сессияларда ўз ишини давом эттирди.

Марказий Осиё ва Европа иттифоқи етакчилари биргаликда Орол маданият саммити экспозициясига ташриф буюрдилар.

Кўргазмада Орол экотизимини тиклаш, ҳудуднинг маданий меросини асраб-авайлаш ва барқарор ривожланишига кўмаклашишга қаратилган ноёб ташаббуслар намойиш этилди. Бу ерда визуал, сенсор ва интерфаол воситалар орқали Оролбўйининг табиий ва маданий бойлиги билан танишиш мумкин.

Кўргазмадан меъморчилик ва ландшафт фотографиясига ихтисослашган машҳур фотосуратчи Иван Бааннинг асарлари, Қорақалпоғистон учун хос ўсимлик ҳисобланган қамишдан яратилган флористик композиция, шунингдек, Оролбўйининг анъанавий маҳсулотлари — саксовул уруғи, чиғаноқлар, табиий туз, қуритилган исириқ, нақшли намат ва бошқа кўплаб экспонатлар ўрин олган.

ЎзА

ХАЛҚАРО ТАШКИЛОТЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИКНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ КЎРИБ ЧИҚИЛДИ

Бошланиши 1-бетда

БМТ Бош котиби ўринбосари, БМТнинг аҳоли пунктлари бўйича дастури (БМТ-Хабитат) ижрочи директори Анаклаудия Россбах билан учрашув чоғида ушбу нуфузли институт билан шаҳарларни барқарор ривожлантириш, инфратузилмани модернизация қилиш ва аҳоли турмуш сифатини ошириш борасида кўп қиррали шерикликни ривожлантириш масалалари кўриб чиқилди.

БМТнинг юқори даражали вакили мамлакатимизда “ақлли” ва “яшил” шаҳарларни барқарор ривожлантириш, аҳоли учун қулай муҳит яратишга қаратилган урбанизация соҳасидаги ислоҳотларни ижобий баҳолади.

Шаҳарларни бошқаришга замонавий рақамли ечимларни жорий қилиш, “яшил” қурилиш стандартларини ишлаб чиқиш, шаҳар муҳитида иқлим ўзгаришига мослашиш бўйича махсус дастурни ишга тушириш борасидаги ҳамкорликни кенгайтириш муҳимлиги қайд этилди.

Ўзбекистонда Бутунжаҳон тозалик кунини ўтказиш ва Тошкентда ташкилот офисини очиш масалалари кўриб чиқилди. Амалий ҳамкорлик йўналишлари бўйича “йўл харитаси”ни қабул қилишга келишиб олинди.

БМТ Бош котибининг ўринбосари, Чўлланишга қарши курашиш конвенцияси ижрочи котиби Иброҳим Тиав билан учрашувда мамлакатимиз ва минтақамизда чўлланиш, ерлар деградациясига қарши курашиш соҳасида БМТнинг ушбу нуфузли тузилмаси билан ҳамкорликни янада ривожлантиришнинг долзарб масалалари кўриб чиқилди.

БМТ вакили Ўзбекистон раҳбарининг форумдаги нутқини юқори баҳолаб, иқлим таҳдидларига қарши курашиш бўйича илгари сурилган ташаббусларнинг долзарблиги ва Марказий Осиёнинг “Яшил” тараққиёт концепцияси ўз вақтида тақдим этилганини таъкидлади.

Ўтган йил август ойида БМТ Бош Ассамблеяси Ўзбекистон томонидан илгари сурилган ўрмонларни тиклаш бўйича резолюцияни бир овоздан маъқуллагани, шунингдек, ерлар деградациясининг олдини олиш бўйича миллий мақсадларни ишлаб чиқиш бошлангани мамнуният билан қайд этилди.

Тошкент шаҳридаги “Яшил университет” негизида Ерлар деградацияси ва чўлланишга қарши курашиш бўйича халқаро илмий тармоқни ташкил этишга Конвенция экспертлари жалб қилиниши белгиланди.

Бирлашган Араб Амирликлари энергетика ва инфратузилма вазири Суҳайл ал-Мазруий бошчилигидаги делегация билан учрашув аввалида вазир давлатимиз раҳбарига БАА Президенти Шайх Муҳаммад Ол Наҳаён, Бош вазири, Дубай амири Шайх Муҳаммад Ол Мактум ва вице-президенти Шайх Мансур Ол Наҳаённинг саломи ва энг эзгу тилакларини етказди.

Қабул қилинган “йўл харитаси” асосида устувор йўналишларда амалий ҳамкорликни янада кенгайтириш масалалари кўриб чиқилди.

Ўзбекистон Президентининг жорий йил январь ойида БААга амалга оширган ташрифининг тарихий якунлари, натижада икки мамлакат ўртасидаги кўп қиррали муносабатлар стратегик шериклик даражасига кўтарилгани алоҳида мамнуният билан қайд этилди.

Ўзаро савдо ҳажми, қўшма корхоналар ва тўғридан-тўғри парвозлар сони барқарор ошиб бормоқда. Амирликларнинг етакчи компаниялари иштирокидаги лойиҳалар портфели қарийб 20 миллиард долларни ташкил этмоқда.

Ўзбекистон ҳудудларида “яшил” энергетика, электротехника, қишлоқ хўжалиги, сув хўжалиги, коммунал ва транспорт инфратузилмасини модернизация қилиш бўйича кооперация лойиҳаларини илгари суришга алоҳида эътибор қаратилди.

Бўлажак олий даражадаги тадбирларга тайёргарлик масалалари ҳам кўриб чиқилди.

Сўнгра давлатимиз раҳбари Ўзбекистон — Саудия Ишбилармонлар кенгаши ҳамраиси, “ACWA Power” компанияси бошқаруви раиси Муҳаммад Абунайянни қабул қилди.

Саудия Арабистони компаниялари билан амалий ҳамкорликни янада кенгайтириш масалалари кўриб чиқилди.

Президентимиз Ўзбекистоннинг “яшил” энергетика соҳасида стратегик инвестор бўлган “ACWA Power” компанияси билан самарали шериклик жадал ривожланиб бораётганини мамнуният билан қайд этди. Бугунги кунда компания билан амалга оширилаётган қўшма лойиҳалар портфели 15 миллиард долларга етди.

Ўтган йил декабрда Бухоро вилоятида ҳар бир 500 мегаваттли 2 та шамол электр станцияси тармоққа уланди, шунингдек, Самарқанд вилоятида умумий қуввати 1 гигаватт бўлган иккита қуёш станцияси ва Тошкент вилоятида энергия сақлаш тизимларини қуриш лойиҳалари бошланди.

“Яшил” энергетика, инфратузилма, фармацевтика, иссиқлик ва сув таъминотини модернизация қилиш, уй-жой коммунал хўжалиги ва бошқа устувор йўналишлардаги лойиҳаларни жадал амалга ошириш муҳимлиги таъкидланди.

Шу маънода, жорий йилда Самарқанд шаҳрида ўтказилиши режалаштирилган Ҳукуматлараро комиссия йиғилиши ва бизнес форумига пухта тайёргарлик кўриш зарурлиги таъкидланди.

ЎзА

ИСТИҚБОЛЛИ ЛОЙИҲАЛАРНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ БЎЙИЧА САЪЙ-ҲАРАКАТЛАРНИ БИРЛАШТИРУВЧИ ПЛАТФОРМА

Самарқанд саммити тарихий аҳамиятга эга. Боиси, Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи етакчиларини бир манзилда жамлаган халқаро саммитда глобал беқарорлик, иқтисодий инқироз ва иқлим ўзгариши таҳдидлари кузатилаётган бир шароитда минтақавий ҳамкорликни ривожлантириш, ушбу муаммоларга самарали ечим топиш орқали фаровонликка эришиш йўллари изланди.

Европаликлар билан фаол ҳамкорлик натижасида минтақаларимиз ўртасида савдо ва инвестиция алоқалари изчил ривожланмоқда. Натижада Марказий Осиё мамлакатларининг ЕИ билан савдо айланмаси тўрт баробар ошган.

“Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” форматидаги саммит миқёси ва институционал қамрови жиҳатидан ўзига хос платформа. 27 давлатни бирлаштирган ЕИ Марказий Осиё билан минтақалараро даражада тизимли ҳамкорликни кучайтирмоқчи. Демак, Самарқанд саммити минтақалараро стратегик шерикликни йўлга қўйиш ва ўзаро боғлиқликни ривожлантиришда муҳим мулоқот майдони бўлди.

Марказий Осиёга энергия ресурслари юқори ва “яшил” энергетикани ривожлантириш бўйича улкан салоҳиятга эга минтақалардан бири сифатида қаралади. Шундай экан, Европанинг энергетика барқарорлигини таъминлашда минтақамиз муҳим аҳамиятга эга. Каспий ва Қора денгиз остидан кабель тортиш орқали “яшил стратегик йўлак” барпо этиб, Марказий Осиёдан Европага “яшил” энергия экспорт қилиш мўлжалланаётгани ҳам фикримизни тасдиқлайди. Ушбу лойиҳа ўзаро манфаатли энергетик боғлиқликнинг мустаҳкам асосини яратади.

Айни мақсадда Самарқанд саммитида Европа Иттифоқи ва Марказий Осиё ўртасида “Яшил ҳамкорлик” платформасини яратиш ташаббуси илгари сурилди. Мазкур платформа қайта тикланадиган энергия манбалари, экотизимларни тиклаш ва иқлим ўзгаришининг рақамли мониторинги соҳаларидаги лойиҳаларни молиялаштириш бўйича саъй-ҳаракатларни бирлаштиради.

Анвар МИРКОМИЛОВ,
“Тараққиёт стратегияси” маркази бўлим бошлиғи

КАТТА ИҚТИСОДИЙ ИМКОНИЯТЛАР МАЙДОНИ

Олти асрдан ортиқ вақт илгари Соҳибқирон Амир Темур бевосита Самарқандда туриб, Европа монархлари билан эркин ва хавфсиз савдони таъминлаш мақсадида фаол алоқалар ўрнатган эди. Орадан шунча муддат ўтиб, янги Ўзбекистон даврида яна икки минтақа алоқаларни қайта жадал ривожлантирмоқда.

“Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммитида минтақаларимиз ўртасидаги кўп қиррали муносабатлар ва амалий ҳамкорликни ривожлантириш истиқболлари муҳокама қилиниб, муҳим келишувларга эришилди.

Марказий Осиё ҳозир 80 миллион киши яшайдиган, 450 миллиард доллар қийматидаги ялпи ички маҳсулотга эга ҳудуд. Бу ерда 30 миллиард баррель нефть ёки бўлмаса, 20 триллион куб метр газ захираси, 4 минг гигаватт қуёш, 350 гигаватт шамол энергияси ишлаб чиқариш имконияти мавжуд. Нодир минераллар етказиб берувчи энг катта 20 давлатнинг асосийлари ҳам Марказий Осиёда жойлашган.

Европа Иттифоқи эса биз учун 500 миллион одам яшайдиган, 19 триллион евролик ялпи ички маҳсулотга эга катта бозор. Ўзаро ҳамкорлик ривожи бизга жуда катта иқтисодий имкониятлар тақдим этади. Президентимиз таъбири билан айтганда, биз ЕИ бозорига юқори сифатли, экологик тоза ва минтақа стандартларига жавоб берадиган маҳсулотларни кўпроқ етказиб беришга тайёрмиз. Бугун самарали транспорт-логистика йўлакларини ривожлантириш аҳамияти ортиб бормоқда. Марказий Осиё Европа билан Осиё ўртасидаги шунчаки кўприк эмас, балки глобал иқтисодий жараёнларнинг фаол иштирокчисига айланиши мумкин.

Давлатимиз раҳбари саммитдаги нутқида бир қатор ташаббусларни илгари сурди. Аввало, сиёсий мулоқот, кўп томонлама ҳамкорликнинг ҳуқуқий ва институционал асосларини мустаҳкамлаш муҳимлиги таъкидланди. Стратегик шериклик ўрнатиш ҳақида қабул қилинаётган ҳужжат қоидаларини амалга оширишга қаратилган комплекс чора-тадбирларни биргаликда ишлаб чиқиш ва қабул қилиш зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

Умуман олганда, Самарқанд саммити минтақанинг стратегик аҳамиятини янада ошириб, Европа Иттифоқи билан Марказий Осиё ўртасидаги муносабатларни мазмун ва сифат жиҳатидан янги босқичга кўтаришга асос яратгани билан аҳамиятлидир.

Рустам РАШИДОВ,
Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар институти бўлим бошлиғи, профессор

ПАРЛАМЕНТЛАРАРО ИТТИФОҚНИНГ 150-ЮБИЛЕЙ АССАМБЛЕЯСИ

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ДЕМОКРАТИК ИСЛОҲОТЛАРНИНГ УМУМБАШАРИЙ ЭЪТИРОФИ ИФОДАСИДИР

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Раиси Танзила Норбоева билан суҳбат

Янги Ўзбекистон руҳи

5-9 апрель кунлари мамлакатимиз энг нуфузли парламентлараро анжуманга мезбонлик қилади. Айни дамда дунё нигоҳи давлатимизнинг парламент дипломатиясидаги муваффақиятларига қаратилган. Қарийб бир ҳафта мобайнида юртимиз муҳим геосиёсий марказ, йирик халқаро парламент тузилмаларининг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида глобал муҳокамалар майдонига айланади.

190 га яқин мамлакат парламентини бирлаштирган Парламентлараро Иттифоқнинг 150-юбилей ассамблеяси. Бу шунчаки оддий анжуман эмас. Мазкур халқаро тадбирга мезбонлик учун парламентаризм ва барқарор ривожланишнинг ижобий тажрибаси юқори бўлган мамлакатларгина танланади. Юртимизнинг бундай эътирофга сазовор бўлиши — қувончли ҳолат, бир вақтнинг ўзида катта масъулият ҳамдир.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Раиси Танзила Норбоева билан анжуман доирасида ўтказиладиган тадбирлар, уларнинг мазмун-моҳияти, аҳамияти, Ўзбекистон учун халқаро майдонда очилаётган имкониятлар хусусида суҳбатлашдик.

— Парламентлараро Иттифоқ ассамблеяси фаолияти тарихига назар ташласак, бу нуфузли ташкилот, энг аввало, халқчил ҳокимият ва халқ дардига қулоқ тутадиган давлатчилик масалаларига алоҳида эътибор қаратиб келаётганини кўрамиз. Шу жиҳатдан ассамблеянинг юбилей анжумани айнан мамлакатимизда ўтказилаётгани бежиз бўлмаса керак?

— Хабарингиз бор, Ўзбекистоннинг Парламентлараро Иттифоққа аъзолиги 2017 йилда қайта тикланди. Орадан ўтган қисқа давр мобайнида мамлакатимиз парламентаризм ва барқарор ривожланиш йўналишларида муҳим тажриба тўплади, амалдаги ислоҳотлари билан эътироф этилди. Айниқса, бу борадаги ютуқларимиз халқаро ташкилотлар ва қатор хорижий давлатлар томонидан алоҳида эътироф этилаётгани эътиборга лойиқ деб ўйлайман.

Дарҳақиқат, халқаро аҳамиятга эга бундай нуфузли тадбирнинг айнан юртимизда ўтказилаётгани ўзига хос рамзий маънога эга. Бу Ўзбекистоннинг демократик бошқарув йўлидан ишонч билан илгарилаётгани, сиз таъкидлаган халқчил парламент тизими ва фуқаролик жамиятининг изчил тараққий этиб бораётганидан далолат беради. Шу билан бирга, бу тадбир мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик ислоҳотлар жаҳон ҳамжамияти томонидан тан олинаётганининг яққол тасдиғидир.

Агар эътибор берадиган бўлсак, Парламентлараро Иттифоқ фаолиятининг асосий йўналишларидан бири инсон ҳуқуқларини рағбатлантириш ва ҳимоя қилишдир. Айни пайтда мазкур йўналиш янги Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислоҳотлар мазмун-моҳияти билан ҳам чамбарчас боғлиқ. Сўнгги йилларда мамлакатимизда инсон шаъни ва қадр-қиммати, ҳуқуқ ҳамда эркинликлари, қонуний манфаатлари энг олий қадрият сифатида белгилаб олинди. “Одамлар ташвиши билан яшаш” тамойили давлат сиёсатининг бош мезонига айланди. Халқимизнинг қонуний талаб ва истакларини амалга ошириш, фуқаролар иродасини ҳаётга татбиқ этиш давлат органлари фаолиятини баҳолашнинг энг муҳим мезонига айланмоқда. Барча муҳим қарорлар аҳоли иштирокида, фуқаролик жамияти институтлари билан маслаҳатлашув асосида қабул қилинмоқда.

Айнан шу жиҳатдан янги таҳрирда қабул қилинган Ўзбекистон Конституциясининг ҳақиқий муаллифи халқнинг ўзи эканини яна бир бор эслаб ўтиш ўринли. Бу эса фуқаролар хоҳиш-иродаси ислоҳотлар пойдевори ва унинг ҳаракатлантирувчи кучига айланганининг ёрқин исботидир.

“Халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаидир”. Янги таҳрирдаги Конституциянинг 7-моддасида акс этган ушбу норма орқали Ўзбекистонда халқ ҳокимиятчилиги тамойили, яъни суверенитет ташувчиси ва давлат ҳокимиятининг ягона манбаи халқ экани теран ҳуқуқий мазмунда ифода этилиб, мустаҳкам қонуний асосга эга бўлди.

Яна шу моддада Ўзбекистон Республикасида давлат ҳокимияти халқ манфаатларини кўзлаб амалга оширилиши тўғрисидаги норма ҳам белгилаб қўйилган. Ҳеч шубҳасиз, бу меъёрлар халқимиз хоҳиш-иродаси ва инсонларнинг қонуний манфаатларини таъминлашга ҳам хизмат қилади.

Бугунги кунда Парламентимиз халқнинг сиёсий иродасини ифода этувчи чинакам демократик институт сифатида майдонга чиқмоқда. Унинг фаолияти доимо Президентимиз диққат марказида. Бу бежиз эмас. Давлатимиз раҳбари парламент ишини чуқур билган, 15 йил давомида депутат мақомида самарали фаолият юритган инсон сифатида унинг ҳар бир босқичидан яхши хабардор.

Айниқса, Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 22 декабрь куни Олий Мажлисга қилган тарихий Мурожаатномасидан сўнг парламент фаолиятида мутлақо янги давр бошланди. Бугун эса парламентнинг мамлакат сиёсий ҳаётидаги ўрни ва таъсирини очиқ-ойдин кўриб турибмиз. Бу, албатта, Ўзбекистонни ривожлантиришнинг янги сиёсий йўлидаги устувор мақсад ва вазифаларни амалга оширишда кенг жамоатчилик иштироки, ижтимоий ҳамжиҳатликни таъминлаш учун мустаҳкам замин яратди.

Давлатимиз раҳбари ўтган йиллар давомида халқаро парламент ташкилотлари ҳамда миллий парламентлар раҳбарлари билан жуда кўп бор учрашди, парламентлараро ҳамкорликни кенгайтириш йўналишида қатор таклиф ва ташаббуслар билан чиқди. Форум ва анжуманларга доимий равишда табрик йўллаб, хорижий давлатларга расмий ташрифлари чоғида ҳам парламент раҳбарлари билан алоҳида учрашувлар ўтказишни анъанага айлантирди. Ҳар томонлама ҳамкорликни қўллаб-қувватлаётгани, шубҳасиз, Ўзбекистон парламентининг нуфузи ва халқаро майдондаги ўрнини мустаҳкамлашга хизмат қилмоқда.

Бу саъй-ҳаракатларнинг барчаси Президентимиз миллий парламентаризм, унинг ривожланиш салоҳияти ва давлат бошқарувидаги ўрнига чуқур ишонч билан ёндашишининг ёрқин ифодасидир. Зеро, давлатимиз раҳбарининг таъбири билан айтганда, “Кучли парламент ва халқ вакиллик органлари — Янги Ўзбекистоннинг таянчидир”.

— Эътирофли жиҳати, Президентимизнинг ташаббуслари туфайли парламентимизнинг халқаро алоқалари географияси изчил кенгайиб бормоқда. Бу орқали Ўзбекистоннинг миллий манфаатларини жаҳон миқёсида ҳимоя қилиш учун янги, равон ва мустаҳкам йўл очилаётганини ҳам алоҳида қайд этиш лозим.

— Албатта, бугун хорижий давлатлар парламентлари билан ҳамкорлигимиз ҳавас қилгулик даражада. Халқаро парламентлараро ташкилотлар фаолиятида Олий Мажлиснинг фаол иштироки яққол сезилмоқда. Парламентимиз халқаро майдонда мамлакатимиз ташаббусларини эркин ва дадил илгари сурмоқда.

Ўтган йиллар мобайнида Олий Мажлиснинг хорижий мамлакатлар парламентлари билан ҳамкорлик гуруҳлари ва комиссиялари фаолиятини жонлантириш, амалий алоқаларни кенгайтириш бўйича қатор самарали чора-тадбирлар олиб борилди. Ушбу гуруҳлар Ўзбекистоннинг халқаро нуфузини мустаҳкамлаш, мамлакатимиздаги ислоҳотлар ҳақида жаҳон ҳамжамиятига холис ва ҳаққоний ахборот етказиш, шунингдек, хорижий парламентлар билан тажриба алмашиш орқали ўзаро манфаатли ҳамкорликни янада ривожлантиришга хизмат қилмоқда. Айниқса, сўнгги беш йилда амалга оширилган шиддатли, кенг қамровли ва таъсирчан ислоҳотлар миллий парламентаризм тизимининг мустаҳкам пойдеворини яратди.

— Келинг, яна суҳбатимизнинг бош мавзусига қайтсак. Юртимизда бўлиб ўтадиган мазкур ассамблея доирасида бутун дунё парламентлари аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш, камбағалликни қисқартириш, ҳуқуқ устуворлигини таъминлаш борасида амалга оширилаётган ислоҳотлар ва ўз тажрибалари билан ўртоқлашади. Муҳокама этиладиган мавзулар орасида гендер тенгликни таъминлаш, илм-фан ва технология, парламентлар фаолиятида ёшлар ўрни масалалари ҳам бор. Демак, гендер тенглик бўйича мамлакатимизнинг Осиёда етакчилиги, парламентимиз фаолиятида ёшларнинг ҳам роли ва иштироки тобора мустаҳкамланиб бораётгани ушбу нуфузли ташкилот эътирофида, шундай эмасми?

— Ҳақ гапни айтдингиз. Парламентлараро Иттифоқ ўз фаолиятида гендер тенглик ва ёшларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини қўллаб-қувватлаб келмоқда. Ушбу мавзулар бу галги юбилей ассамблеясининг кун тартибидан алоҳида жой олган.

Минтақамизда парламент соҳасидаги бундай йирик ва кенг қамровли тадбир илк бор айнан Ўзбекистонда ўтказилаётгани бежиз эмас. Бу, аввало, Ўзбекистон парламентининг барқарор ривожланиш мақсадларини амалга оширишдаги фаол иштироки, парламент даражасида инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва гендер тенглик масалаларини изчил илгари суриши ҳамда Ёшлар парламенти фаолияти орқали ёшлар қонун ижодкорлиги жараёнларига кенг жалб этилаётгани билан изоҳланади.

Сиёсатда гендер тенглик ва ёшлар иштирокини кенгайтириш масалалари Парламентлараро Иттифоқ фаолиятининг асосий йўналишларидан бири эканини инобатга олсак, ушбу соҳаларда эришилаётган ютуқларимиз билан фахрланишга тўла асос бор. Ўзбекистон хотин-қизларнинг қонунчилик жараёнларидаги фаол иштирокини рағбатлантириш, ёшларни қонун ижодкорлигига жалб этиш борасида халқаро намунага муносиб тажриба шакллантирмоқда. Зеро, бу йўналишлар бутун дунёдаги демократик тараққиётнинг ажралмас қисми сифатида эътироф этилмоқда.

Маълумки, дунё ҳамжамиятида 1997 йилдан буён Гендер тенглик бўйича махсус дастур амал қилмоқда, унинг доирасида дунё парламентларида хотин-қизлар иштироки мониторинги олиб борилмоқда. 2024 йилда дунё бўйича хотин-қизлар улуши ўртача 26,7 фоизни ташкил этган бўлса-да, мамлакатлар ўртасида бу кўрсаткичда ҳали ҳам катта тафовут кузатилмоқда.

Бугунги кунда миллий парламентимизда аёллар улуши сезиларли даражада ошиб, Сенат аъзоларининг 27 фоизини, Қонунчилик палатаси депутатларининг 38 фоизини хотин-қизлар ташкил этмоқда. Мазкур кўрсаткич билан Ўзбекистон Осиё минтақасидаги энг юқори натижани қайд этганини Парламентлараро Иттифоқ ҳам эътироф этди. Яқинда эълон қилинган “Парламентдаги аёллар: 1995-2025 йиллар” номли ҳисоботга кўра, Ўзбекистон Осиё минтақасида энг юқори кўрсаткичга, шунингдек, сўнгги 30 йил ичида аёл депутатлар сонининг ўсиши бўйича ҳам минтақада етакчи бўлиб турибди.

Шунингдек, Миллий парламентлар бўйича халқаро рейтинг маълумотларига кўра, Ўзбекистон парламентдаги хотин-қизлар улуши бўйича 193 давлат орасида 49-ўриндан 34-ўринга кўтарилди. Бу эса мамлакатимизда демократия ва гендер тенглигини таъминлаш йўналишида эришилган муҳим ютуқлардан биридир.

Парламентлараро Иттифоқ парламентларни хотин-қизлар вакиллигини ошириш бўйича самарали механизмлар, жумладан, мураббийлик дастурлари ва хотин-қизларнинг сиёсатдаги иштироки учун янада қулай шарт-шароитлар яратишни жорий этишга чақиради.

Айтиш керакки, ҳозирги кунда кўплаб мамлакатлар парламентларида ёш сиёсатчилар етарлича вакилликка эга эмас. Парламент фаолиятига ёш етакчиларни жалб этиш, сиёсатчиларнинг янги авлодини қўллаб-қувватлашга қаратилган ташаббуслар изчил давом эттирилмоқда. Айниқса, янги таҳрирдаги Конституцияда ёшлар масаласининг алоҳида боб даражасига кўтарилгани янги Ўзбекистонда ёшлар сиёсатига устувор аҳамият берилаётганини яққол кўрсатиб турибди. Ёшларнинг қонун ижодкорлигидаги фаол иштироки бошқарув тизимини модернизация қилиш, сиёсий жараёнларни янада очиқ ва инклюзив асосда ташкил этишда муҳим омил бўлиб хизмат қилмоқда.

Ассамблея доирасида ёш парламент аъзоларининг глобал форуми ва Халқаро хотин-қизлар парламент форуми ўтказилиши кутилмоқда.

— Ўтган йили Осиё хотин-қизлари форуми доирасида Олий Мажлис Сенати ва Парламентлараро Иттифоқ ҳамкорлигининг амалий жиҳатлари бўйича қатор таклифлар илгари сурилган эди. Уларнинг халқаро анжуман доирасида ўтказиладиган тадбирлар кун тартибидан жой олгани қанчалик муҳим аҳамиятга эга?

— Ўтган йилги учрашувда муҳокама этилган қатор масалалар ўз долзарблиги ва халқаро аҳамияти билан ажралиб туради. Ушбу мавзулар ассамблеянинг расмий кун тартибидан ҳам ўрин олди. Агар давлатимиз сиёсатининг бошқа мамлакатлар учун ўрнак бўла оладиган жиҳатларини инобатга олсак, ушбу мавзулар доираси айнан ана шундай ютуқ ва тажрибаларимизни жаҳон ҳамжамиятига очиб беришга хизмат қилади.

Хусусан, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш, камбағалликни қисқартириш, қонун устуворлиги ва инсон ҳуқуқларини таъминлаш, гендер тенгликка риоя этиш борасида эришилган натижалар юртимизнинг мазкур йўналишда қанчалик жиддий ва изчил қадамлар ташлаётганини яққол тасдиқлайди.

Айниқса, мамлакатимизда ижтимоий ҳимоя, камбағалликни қисқартириш бўйича амалга оширилаётган чора-тадбирлар эътирофга муносиб десак, муболаға бўлмайди. Ҳақиқатан, кейинги йилларда мамлакатимизда аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламларини давлат ижтимоий қўллаб-қувватлаш чоралари билан қамраб олиш бўйича тизимли ислоҳотлар амалга оширилмоқда.

“Камбағалликдан фаровонлик сари” дастури доирасида ҳар бир фуқарони ўзи ва фарзандлари келажаги учун масъулият билан ёндашишга ундайдиган ва салоҳиятини рўёбга чиқариш учун имконият яратиш ҳамда ижтимоий хизмат ва ёрдам кўрсатиш кўламини кенгайтириш орқали оилаларнинг меҳнат қилиш имкониятини чекловчи сабабларни бартараф этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Юртимизда ижтимоий ҳимоянинг мутлақо янги тизими яратилди. Соҳа тубдан ислоҳ қилиниб, ижтимоий ёрдамнинг аниқ, мақсадли ва манзиллилигини таъминлашга қаратилган янгича ёндашув ва механизмлар жорий қилинди. Миллий қонунчилик базаси мустаҳкамланди, халқаро стандартлар асосида такомиллаштирилди. Халқаро ташкилотларнинг 13 та конвенцияси ратификация қилинди.

Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш Миллий стратегияси, унинг мақсадли индикаторлари белгиланди. Соҳанинг институционал асослари ислоҳ этилди. Ижтимоий ҳимоя соҳасида давлат сиёсатини амалга оширадиган янги тузилма — Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги ташкил этилди. Жойларда “Инсон” ижтимоий хизматлар марказлари иш бошлади. Бу институтлар ижтимоий ҳимояни маҳалла даражасида ташкил этиш, ижтимоий хизмат ва ёрдамларни комплекс ёндашув асосида кўрсатиш, аҳолининг оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолишининг олдини олиш, ижтимоий ҳимоянинг манзиллилиги ва самарадорлигини оширишга хизмат қилмоқда.

Соҳада кенг кўламли ислоҳотлар бошланган даврдан бери камбағаллик даражаси деярли 3 баробарга қисқарди (23 фоиздан 8,9 фоизгача).

Ўзбекистон мазкур йўналишдаги амалий саъй-ҳаракатлари билан ижтимоий адолат ва муносиб меҳнат тамойилларини халқаро доирада ҳам дадил илгари суриб келмоқда.

БМТ бош котиби томонидан илгари сурилган “Иш ўринларини яратиш ва ижтимоий ҳимоя Глобал акселератори” ва Халқаро меҳнат ташкилоти бош директорининг Ижтимоий адолат учун глобал коалициясини ташкил этиш каби ташаббусларида мамлакатимиз биринчилардан бўлиб фаол иштирок этиб келмоқда.

Анжуман доирасидаги тадбирларда бу борада батафсил фикрлар илгари сурилади. Шу маънода, ижтимоий тараққиётга эришиш, адолатли жамиятни барпо этишда парламентлар иштирокини кенгайтириш ва фаоллигини ошириш билан боғлиқ масалаларнинг муҳокама этилиши ҳар томонлама мақсадга мувофиқдир. Улар асосида янги чора-тадбирлар, барча давлатлар учун бирдай манфаатли бўлган, тегишли йўналиш бўйича парламентлараро ҳамкорликни янада ривожлантиришга қаратилган амалий таклифлар, тавсиялар ишлаб чиқилади ва улар қабул қилинадиган якуний ҳужжатларда ўз ифодасини топади.

— Мазкур анжуманда дунёнинг 140 га яқин мамлакати, 15 та кузатувчи давлат, шунингдек, 30 дан ортиқ халқаро ва парламентлараро ташкилотлардан икки мингдан ортиқ делегат иштирок этиши кутилмоқда. Бу нафақат жуда йирик, балки тарихий аҳамиятга эга воқеадир. Албатта, бу каби йирик анжуманнинг юртимизда ўтказилаётгани Президентимиз Шавкат Мирзиёев раҳнамолигида парламентаризмнинг ривожланиши, шу билан бирга, Ўзбекистоннинг очиқлик ва халқаро ҳамкорликка асосланган янги сиёсий йўлининг ёрқин ифодасидир...

— Илгарилари биз дунёга талпинар эдик. Бугун эса кўз ўнгимизда дунё Ўзбекистонга талпинмоқда. Бу ҳолат нафақат қувонарли, балки ҳар бир юртдошимизда фахр ва ҳаяжон туйғусини янада оширади. Бунинг яққол мисоли сифатида сўнгги уч йилда Самарқанд шаҳри мезбонлик қилган бир қатор халқаро анжуманларни, шу жумладан, куни кеча ўтказилган “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммити ҳам минтақанинг имижи, халқаро миқёсдаги эътирофи, деб ишонч билан айта оламиз.

5-9 апрелдаги тадбирлар давомида икки томонлама учрашувлар, келишувлар, йўл хариталари, халқаро битимлар, давлатлар ва парламентлар билан Ўзбекистон раҳбарининг ўзаро келишувлари белгиланган. Халқаро шартномаларнинг бажарилишида парламент иштироки масалалари кўриб чиқилади.

Конференцияда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти, Туркий давлатлар парламент ассамблеяси, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги иштирокчи давлатларининг Парламентлараро ассамблеяси, Араб парламентлараро иттифоқи, Европа парламенти, Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти парламент ассамблеяси, Осиё парламент ассамблеяси, Африка ва Араб дунёсидаги парламент гуруҳлари ва унга тенглаштирилган кенгашлар уюшмаси каби қатор нуфузли ташкилотлар раҳбарлари, вакиллари иштирок этади.

Шу ўринда қалбимдан кўтарилган бир ҳисни айтмасам бўлмайди. Биз шундай олижаноб раҳбарга эга эканимиз билан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Бу ифтихорга сабаблар бисёр, албатта. Аммо айнан шу анжуман доирасида рўй бераётган бир ҳолатни сизлар билан самимият ила ўртоқлашгим келди. 7 апрель куни Президентимиз томонидан алоҳида чиқишлар режалаштирилмоқда.

Қизиғи шундаки, ушбу учрашув эълон қилингач, кўплаб меҳмонлар, хорижий парламентлар ва делегация раҳбарлари ўз сафар режаларини ўзгартирди. Улар Президентимиз билан шахсан кўришиш, у кишининг нутқини тинглаш ва бевосита мулоқотда бўлиш иштиёқида эканликларини билдирди. Бу эса Ўзбекистонга бўлган халқаро ишонч, давлатимиз раҳбари шахсиятига нисбатан юксак ҳурмат ва эҳтиромнинг ёрқин ифодасидир.

Жуда кўп хорижий парламентлар ва халқаро ташкилотлар раҳбарлари Президентимиз билан учрашиш истагини билдирди. Уларнинг “Дунёга қулоч ёйиб, шаҳдам одимлаётган юртингиз раҳбари билан бевосита суҳбатлашмоқчимиз, дилимиздаги тилакларни шахсан етказишни истаймиз”, деган сўзлари барчамизни тўлқинлантириб юборди.

— “Ижтимоий ривожланиш ва адолат учун парламент ҳаракати” шиори остида бўлиб ўтадиган ушбу халқаро анжуман мавзуси шахсан Президентимиз таклифига биноан танланган. Айнан шу борада, яъни ижтимоий тараққиёт, адолат ва халқ манфаатларини ифода этишда парламентнинг ўрни борасидаги Ўзбекистон тажрибаси бутун дунёга тақдим этилаётганининг ўзи катта фахрдир. Шу ўринда табиий савол туғилади: умуман олганда, бундай халқаро анжуманларнинг аҳамияти нимада?

— Фикримни баён этишдан олдин сизнинг саволингизга яна бир савол билан жавоб беришни истардим: бундай халқаро тадбирлар Ўзбекистонга нима беради? Айтиш лозимки, бу нафақат юртимиз, балки бутун Марказий Осиё учун фахрли ва стратегик жараёндир. Зеро, биз бугун фақат миллий эмас, балки минтақавий миқёсда долзарблик касб этаётган муаммо ва масалаларга юз тутаётган мамлакатга айландик.

Мана, яқинда — 31 март куни Ўзбекистон, Тожикистон ва Қирғизистон Президентлари Хўжанд шаҳрида учрашиб, уч давлат чегарасининг туташ нуқтасига оид шартномани имзолади. Бу ҳужжат нафақат давлатлараро ишончни, балки минтақа келажагига бўлган умумий қарашни ҳам ифода этади. Шу ҳафтадаги яна бир муҳим воқеа — Самарқандда бўлиб ўтган “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммити. Унинг доирасида минтақа давлатлари раҳбарлари ва ЕИ етакчилари учрашиб, ўзаро ҳамкорликни янги босқичга олиб чиқишни мақсад қилган.

Бундай ташаббус ва учрашувлар — азалий орзу-умидларимизнинг амалий ифодаси. Бу жараёнларда минтақа халқлари нафақат томошабин, балки сиёсий субъект сифатида қатнашмоқда. Марказий Осиё дунё олдида ўз юзи, ўз сўзи ва ўз йўли билан намоён бўлмоқда. Бу унинг янги ўзлиги шаклланаётганидан далолат беради.

150-ассамблея умумий мавзусига келсак, “Ижтимоий тараққиёт ва адолат учун парламент ҳаракати” деган шиор остида камбағалликни қисқартириш, муносиб меҳнат, ижтимоий интеграция ва аҳолининг қарорлар қабул қилишдаги иштирокини кенгайтириш каби кўплаб долзарб масалалар муҳокама қилиниши билан аҳамиятлидир. Сабаби кейинги йилларда дунёда юз бераётган турли глобал муаммолар туфайли кўплаб мамлакатларда камбағаллик ва тенгсизлик кучайиб бормоқда. Юзага келган вазият ижтимоий адолатни таъминлашга қаратилган зарур чораларни белгилаб олиш ва уларни амалга оширишнинг аниқ, самарали механизмларини тубдан такомиллаштиришни тақозо этмоқда.

Яна бир факт: ассамблея доирасида қарийб 80 та тадбир ўтказилиши режалаштирилмоқда ва уларнинг ҳар бирида бугунги кун учун долзарб бўлган минтақавий ва халқаро масалалар кўриб чиқилади.

Ассамблеянинг ялпи мажлислари, ихтисослашган органлари йиғилишларидаги муҳокамалар, илгари суриладиган илғор ғоя ва ташаббуслар, қабул қилинадиган ҳужжатлар мана шу масалаларга мамлакатлар парламентлари эътиборини кучайтириш имконини беради.

— Танзила Камоловна, билишимизча, бу нуфузли сессияни бошқариш, яъни унга раислик қилиш сизга юклатилмоқда. Сир бўлмаса, 150-юбилей ассамблея қайси тилда олиб борилади? Ўзбекистон Сенати раҳбари сессияни қайси тилда олиб бориши ҳаммани қизиқтиради, албатта...

— Биласизми, буни айтиш, бу саволга жавоб бериш менга жуда катта фахр ва ғурур бағишлайди. Мен сессияларни ўзбек тилида олиб бормоқчиман! Албатта, парламент иши 12 тилга таржима қилинади. Бу ташкилий ишлар юқори савияда бажарилади. Биз Президентимиз БМТ минбарида ўзбек тилида нутқ сўзлаганида қанчалик ғурурланган эдик. Бу юбилей сессия ҳам ўзбек тилида бошқарилади. Бу шахсан менинг ҳаётимда ҳам жуда катта из қолдирадиган воқеа бўлади. Бир ўзбек фарзанди, ўзбек аёли, шу юртнинг, ўзбек миллатининг вакили сифатида менга улкан ифтихор бағишлайди...

— Албатта, мазкур халқаро анжуман шу юрт фуқароси сифатида ҳар биримиз учун муҳим аҳамият касб этиши шубҳасиз. Анжуман ишида муваффақиятлар тилаб қоламиз!

Ҳусан ЭРМАТОВ суҳбатлашди.

Кун мавзуси

ЯНГИ УМИД ВА ИМКОНЛАР САРИ ДАДИЛ ҚАДАМ

Юртимизнинг кўҳна ва ҳамиша навқирон шаҳри — Самарқанд яна бир тарихий анжуманга мезбонлик қилди. Минг йиллар давомида илм-фан, санъат, фалсафа ва савдо маркази бўлиб келган мазкур шаҳарда ўтган “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммити чинакам тарихий аҳамиятга эга.

Қўнғиротбой ШАРИПОВ, олий таълим, фан ва инновациялар вазири

Илк бор Марказий Осиёнинг беш давлати ва Европа Иттифоқи раҳбарлари бир жойда йиғилиб, икки минтақа давлатлари стратегик шериклик муносабатларининг янги йўналишларини белгилаш йўлидаги азму қарор ҳозирги глобал геосиёсий беқарорлик, иқтисодий хавф-хатарлар ва экологик муаммолар ҳукм сураётган давримизда муҳим аҳамият касб этади.

Давлатимиз раҳбарининг мазкур саммит доирасида Европа кенгаши Президенти Антониу Кошта ва Европа комиссияси Президенти Урсула фон дер Ляйен билан учрашуви Ўзбекистон ва Европа Иттифоқи ўртасидаги ҳамкорлик нафақат иқтисодий, балки сиёсий, маданий ва ижтимоий соҳаларда ҳам янги давр бошланаётганини кўрсатади.

Европа Иттифоқи билан алоқаларни янги босқичга кўтариш, “яшил” энергетика, инновациялар ва рақамлаштириш каби замонавий йўналишларга эътибор қаратиш Ўзбекистоннинг глобал иқтисодий рақобатга киришиши йўлидаги муҳим қадамдир. Шунингдек, Европа Иттифоқининг мамлакатимиздаги иқтисодий ислоҳотларини қўллаб-қувватлаши ва Марказий Осиёда қўшничиликни мустаҳкамлашга қаратилган сиёсатини юксак баҳолаши Ўзбекистоннинг стратегик ривожланиш йўналишларини янада рағбатлантиришга хизмат қилади.

Давлатимизнинг иқтисодий ривожланиши ва келажаги учун энг муҳим йўналишлардан бири — кадрлар тайёрлаш ва касбий таълим соҳасидаги ислоҳотлар тўғрисида сўз юритарканмиз, Европа Иттифоқи билан бу борада катта аҳамиятга эга дастурлар ва лойиҳалар амалга оширилаётганини қайд этиш лозим. Зеро, айнан шу ҳамкорлик мамлакатимиз касбий таълим тизимини модернизация қилишда жуда муҳим.

Европа Иттифоқи томонидан молиялаштирилаётган ва ЮНЕСКО томонидан амалга оширилаётган “Қишлоқ жойларда ёшларнинг ишга жойлашиш қобилиятларини ривожлантириш” лойиҳаси Ўзбекистоннинг қишлоқ ҳудудларидаги ёшларнинг меҳнат бозоридаги имкониятини кенгайтиришга қаратилган. Бу лойиҳа, айниқса, қишлоқ хўжалиги соҳасида иш ўринлари очиш ва касбий кўникмаларни оширишга кўмаклашади.

Сифатли кадрлар тайёрлаш, аграр соҳадаги иш ўринларини кенгайтириш, шунингдек, қишлоқ жойлардаги аҳоли учун янги иш имкониятлари яратиш лойиҳанинг асосий мақсадларидир. Лойиҳа доирасида ёшларга аграр соҳадаги замонавий технологиялар ва таълим дастурларини ўргатиш, тадбиркорлик кўникмаларини ривожлантириш ва иш билан таъминлаш бўйича кўплаб дастурлар ишлаб чиқилган. Бу дастурлар, ўз навбатида, қишлоқ хўжалиги, аграр корхоналар ва иқтисодий ривожланиш соҳаларида янги имкониятлар яратади, шунингдек, ёшлар учун меҳнат бозорида янги йўналишларни очиб беради.

Европа Иттифоқининг қўллаб-қувватлови билан Марказий Осиё, жумладан, Ўзбекистондаги ёрқин лойиҳалардан яна бири — “DARYA” (“Марказий Осиё ёшлари учун мулоқот ва амалий қадамлар”). У Европанинг Марказий Осиё тарихидаги биринчи минтақавий дастури бўлиб, ёшларнинг меҳнат бозорига кириши, малака ошириши ва ижтимоий жамиятга интеграцияси имкониятларини кенгайтиришга қаратилган. Лойиҳа 2022-2027 йилларга мўлжалланган, Европанинг таълим жамғармалари томонидан амалга оширилади.

Марказий Осиё мамлакатлари ўртасида университетлараро алоқаларни ривожлантиришда “Эрасмус” Европа таълим дастурининг қўшма лойиҳаларида иштирок этиш алоҳида ўрин тутади. Кўп йиллар давомида Марказий Осиё, жумладан, Ўзбекистон университетлари Европа Иттифоқининг кўплаб таълим лойиҳаларида қатнашиб, олий таълимнинг турли йўналишлари бўйича ҳамкорликнинг ижобий тажрибасини жамлаган.

Ўтган йилларда юртимиздаги 55 та олий таълим муассасаси ва 34 та академик бўлмаган тузилмалар, жумладан, вазирликлар, муассасалар ва ишлаб чиқариш бирлашмалари иштирокида умумий қиймати 34 миллион евродан ортиқ бўлган 87 та ТЕМПУС лойиҳаси амалга оширилди.

Умумминтақавий ўзига хосликни шакллантириш, шунингдек, маданий-гуманитар ва таълим бўйича алмашувларни қўллаб-қувватлашга қаратилган ҳамкорликдаги ишларимизни алоҳида таъкидламоқчиман. Биз мамлакатларимизда етакчи миллий ўқув муассасаларининг филиалларини очяпмиз.

“Эрасмус+” дастури олий таълим муассасалари талабалари, докторантлари, ўқитувчилари ва ходимлари учун икки томонлама академик алмашинув дастурлари, кундузги магистратура ва докторантура йўналиши бўйича Европа университетларида қисқа муддатли ўқиш ёки қўшимча малака ошириш курсларини ўташ учун қатор имкониятларни тақдим этиб келмоқда. Европа университетлари билан ҳамкорликда мамлакат ОТМлари жамоалари салоҳиятни ривожлантириш лойиҳаларида иштирок этиши мумкин.

“Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммитида давлатимиз раҳбари инсон капиталига йўналтирилаётган инвестициялар икки минтақа ҳамкорлигини ривожлантиришда муҳим ўрин тутишига алоҳида урғу берди. Юқори малакали мутахассислар тайёрлаш бўйича “Эрасмус+” дастури доирасида минтақа мамлакатлари учун махсус квоталар жорий этилиши ушбу мақсадга эришишга хизмат қилади. Бундан ташқари, Президентимиз Марказий Осиё мамлакатлари билан илмий-таълимий соҳадаги ҳамкорликни кенгайтириш мақсадида Ўзбекистонда “Уфқ — Европа” дастури офисини очишга тайёр эканини билдирди.

Сунъий интеллект, “катта маълумотлар”, рақамлаштириш ва космик тадқиқотлар соҳасида илмий-технологик алмашинув бўйича қўшма дастур ишлаб чиқиш ташаббуси илгари сурилди. Бундан ташқари, давлатимиз раҳбари минтақа мамлакатларини Европанинг рақамли таълим соҳасидаги Ҳаракатлар дастурига киритиш, шунингдек, етакчи олий таълим муассасалари ўртасида шерикликнинг “йўл харитаси”ни амалга ошириш бўйича таклифлар билдирди.

“Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммити таълим, илм-фан ва инновациялар соҳасидаги ҳамкорликни янги босқичга кўтариш учун катта имкониятлар эшигини очмоқда. Бу саммитда муҳокама этилган янги лойиҳалар иштирокчи давлатлар учун нафақат ишончли, балки ўзаро манфаатли ҳамкорлик асосини мустаҳкамлайди. Саммитда кўриб чиқилаётган лойиҳалар, аниқ мақсадларга эришиш ва истиқболдаги тараққиётни таъминлаш учун янги умидлар уйғотади. Шу орқали Европа Иттифоқи ва Марказий Осиё ўртасида барқарор ҳамкорлик, умумий манфаатлар ва ишончга асосланган тўғри йўлни танлашга интилиш ҳисси янада мустаҳкамланади.

“Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммитида давлатимиз раҳбари инсон капиталига йўналтирилаётган инвестициялар икки минтақа ҳамкорлигини ривожлантиришда муҳим ўрин тутишига алоҳида урғу берди. Юқори малакали мутахассислар тайёрлаш бўйича “Эрасмус+” дастури доирасида минтақа мамлакатлари учун махсус квоталар жорий этилиши ушбу мақсадга эришишга хизмат қилади.

УШБУ МАҚОЛАНИ ҚОРАҚАЛПОҚ ТИЛИДА ҲАМ ЎҚИШ УЧУН QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ!

ИШОНЧГА АСОСЛАНГАН КЕЛАЖАК

Соҳибжон ТОПИЛДИЕВ, иқтисодиёт фанлари доктори, профессор

Геосиёсий вазият тез ўзгараётган ҳозирги шароитда Марказий Осиё ва Европа Иттифоқи муносабатлари стратегик жиҳатдан тобора мустаҳкамланиб, минтақалар иқтисодий барқарорлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этмоқда. Буни давлатимиз раҳбарининг Самарқандда 3-4 апрель кунлари бўлиб ўтган “Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммити олдидан “Euronews”га берган эксклюзив интервьюсида айтган фикрлари ҳам яққол тасдиқлайди. Зеро, интервьюда қайд этилганидек, “Ўзбекистон Италия, Венгрия ва Франция билан стратегик шериклик ўрнатди. Германия ва Марказий Осиё мамлакатлари эса минтақавий стратегик шерикларга айланди. Бугун Европа Иттифоқи Марказий Осиё давлатлари билан савдо ва инвестиция алоқаларини изчил ривожлантирмоқда. Охирги етти йилда Марказий Осиё мамлакатларининг ЕИ билан савдо айланмаси тўрт баробар ошиб, 54 миллиард еврони ташкил этди”.

Самарқанд саммитида эришилган келишувлар айни мақсад — минтақаларимиз ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини янада мустаҳкамлаш, минтақавий шериклик ривожига янги суръат бағишлаши билан аҳамиятли бўлмоқда.

2023 йил октябрида Европа Иттифоқи ва Марказий Осиё давлатлари минтақалараро сиёсий мулоқот, савдо, энергетика ва хавфсизлик каби соҳаларда алоқаларни чуқурлаштириш бўйича “йўл харитаси”ни тасдиқлаганди.

Европа дипломатияси раҳбарининг сўзларига кўра, ҳақиқий ҳамкорлик ўрнатиш учун фақат ҳукумат амалдорлари ўртасидаги келишувлар етарли эмас, одамлар ўртасидаги алоқалар ҳам муҳим.

— Биз чегараларни енгиб ўтишимиз керак. Нариги тарафдаги одамлар билан алоқада бўлиш учун чегаралардан ташқарига чиқишимиз лозим, — дейди у. — Чегаралар бўлсин, аммо биз уларни кўрмайлик. Европа Иттифоқида айнан шу ҳолат бўлмоқда. Бугун Гибралтардан Ҳельсинкига боришда кўплаб чегаралар бор. Лекин тўхташингиз шарт эмас. Ҳеч ким “Сиз кимсиз? Қаерга кетяпсиз? Жомадонингизни очинг, қоғозларингизни кўрсатинг”, демайди. Чегаралар мавжудлигича қолади, лекин сиз уларни кўрмайсиз. Саёҳат ва алмашинув анча осон ва фойдали бўлади. Чегараларни шаффоф қилиш — бутун дунё қила оладиган иш. Шунда одамлар, товарлар ва хизматлар бир мамлакатдан бошқасига имкон қадар осон ўтиши мумкин.

1963 йилдан бери ўтказиб келинаётган Мюнхен хавфсизлик конференцияси халқаро сиёсатни муҳокама қилиш ва энг долзарб глобал муаммоларни ҳал этишга қаратилган дипломатик ташаббусларни тақдим этадиган етакчи форумдир. У давлат ва ҳукумат раҳбарлари, вазирлар, халқаро ва нодавлат ташкилотлар вакиллари, шунингдек, саноат, оммавий ахборот воситалари, илмий доиралар ҳамда фуқаролик жамияти етакчиларини бир жойда тўплайди.

Жорий йил 14-16 февраль кунлари “Кўп қутблилик” шиори остида 61-Мюнхен хавфсизлик конференцияси бўлиб ўтди. Форумда 60 га яқин давлат ва ҳукумат раҳбарлари, 150 дан ортиқ ташқи ишлар ҳамда мудофаа вазирлари, шунингдек, халқаро ташкилотлар масъуллари тўпланди. Конференцияда 800 дан зиёд киши, жумладан, экспертлар, бизнес ва нодавлат ташкилотлар вакиллари иштирок этди.

Тадбирда бугун Марказий Осиё минтақаси дуч келаётган иқлим муаммоларига ҳам эътибор қаратилди. Сўнгги 30 йилда бу ерда ҳарорат жаҳон бўйича ўртача кўрсаткичга нисбатан икки баробар тез кўтарилиб, 1,5 даража ошган. Форумда иқлим ўзгаришлари Марказий Осиё давлатлари учун жиддий хавф туғдираётгани таъкидланди. Унинг асосий омиллари сифатида ернинг жадал деградацияси (ҳудуднинг 37 фоизи зарар кўрган), музликлар эриши (уларнинг ҳажми сўнгги 50-60 йилда 30 фоиз камайган) ва сув танқислигининг кучайиши экани айтилди.

2050 йилга бориб, минтақа аҳолисининг 100 миллиондан ошиши кутилаётгани вазиятни янада мураккаблаштирмоқда. Жаҳон банки прогнозига кўра, ушбу омилларнинг умумий таъсири минтақада қишлоқ хўжалиги экинлари ҳосилдорлигининг 30 фоиз пасайишига олиб келиши мумкин.

Тадқиқотчиларнинг таъкидича, аҳволнинг бундай жиддийлигига қарамай, Марказий Осиё мамлакатлари узоқ вақт экологик муаммоларни бирга ҳал этиш учун бирлашишга тайёр эмас эди. Бугун вазият тубдан ўзгарди, шубҳа-гумонлар ва носоғлом рақобат ўрнини ишонч, ўзаро тушуниш ва минтақанинг умумий муаммоларига бирга ечим излашга интилиш эгаллади.

Ўзбекистоннинг янги ташқи сиёсий концепцияси бу борада салмоқли ўрин тутмоқда. Бу минтақани жипслаштиришнинг асосий омили бўлиб, давлатлараро ҳамкорликнинг ноёб моделини шакллантиришга хизмат қилди.

Минтақада иқлим ўзгаришига мослашиш бўйича саъй-ҳаракатларни самарали мувофиқлаштириш мақсадида сув-иқлим мулоқоти йўлга қўйилди, Марказий Осиё атроф-муҳит ва иқлим ўзгаришини ўрганиш университети — Green University очилди. “Яшил кун тартиби” дастури тасдиқланди ҳамда иқлим ўзгаришига мослашиш бўйича стратегия қабул қилинди.

Шу билан бирга, мамлакатлар халқаро майдонда ўз саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштирмоқда. БМТнинг Дубайдаги иқлим саммити доирасида Марказий Осиёнинг барча давлатлари иштирокида “5 мамлакат — 1 ҳудуд — 1 овоз” Марказий Осиё минтақавий павильони ташкил этилди. У минтақанинг ягона овозини илгари суришга хизмат қилди.

Миллий миқёсдаги саъй-ҳаракатлар ҳақида гапирар эканмиз, Ўзбекистон ресурсларни тежайдиган, “яшил” ривожланиш моделига ўтиш орқали экологик барқарорлик ва иқтисодий ўсишни таъминлашни стратегик мақсад қилган. Мамлакатда сугориладиган ернинг қарийб 2 миллион гектарида сувни тежайдиган технологиялар жорий этилган. Бу қишлоқ хўжалигида фойдаланиладиган майдоннинг 46 фоизидир.

Бундан ташқари, сўнгги беш йилда Ўзбекистонда 9,6 гигаваттлик замонавий энергия қувватлари ишга туширилди. 2030 йилга бориб қайта тикланувчи энергия манбалари улушини 16 фоиздан 54 фоизгача етказиш режалаштирилган.

Умуман олганда, минтақада сув-энергетика соҳасига сармоя, инновация ва технологияларни жалб этиш, шунингдек, соҳа мутахассисларини тайёрлаш устувор вазифалар бўлиб қолмоқда. Бу каби иқлим ўзгаришлари масалалари Самарқандда бўлиб ўтаётган иккинчи йирик халқаро анжуман — Марказий Осиёнинг глобал иқлим муаммоларига бағишланган конференцияда муҳокама қилинмоқда. Конференция доирасида 4 апрель куни ўтказилган мулоқотлардан шундай хулоса қилиш мумкинки, Ўзбекистон иқлим ўзгаришига қарши курашда минтақа ва халқаро ҳамкорларнинг саъй-ҳаракатларини бирлаштирувчи асосий майдонга айланди.

“Марказий Осиё — Европа Иттифоқи” биринчи саммити эса икки минтақа ўртасидаги сиёсий, иқтисодий, маданий-маърифий алоқаларнинг янада ривожланишига хизмат қилади, ўртадаги масофани яқинлаштиради.

Боррелнинг таъкидлашича, ҳудудларнинг алоқадорлигини ошириш учун инфратузилма яратиш зарур. Бу иқтисодий алоқаларни кенгайтириш, қолаверса, бир хил қадриятларни ҳимоя қилиш орқали ҳамкорликни кенгайтирувчи ҳамда фаровон келажакни таъминловчи сиёсий мақсадга хизмат қилади.

— Бугунги мураккаб геосиёсий шароитда Марказий Осиё бизнинг энг муҳим ҳамкоримизга айланди. У чекка ҳудуд бўлиб туюлганди, ҳозир эса сиз ҳамма нарсанинг марказидасиз. Сиз Европа ва Осиё ўртасидаги тамал тошисиз. Европа ва Осиё ўртасидаги барча муҳим нарсалар сиздан ўтади. Шунинг учун ҳам ҳамкорлик биз учун жуда муҳим, — деди Жозеп Боррель.

Дипломатнинг қўшимча қилишича, хавфсизлик ва коммуникациялар, энергия ва ресурсларни диверсификация қилиш нуқтаи назаридан шерикликни иқтисодий хавфсизликни оширадиган тарзда мустаҳкамлаш зарур.

БМТнинг 2023 йил Нью-Йорк шаҳрида бўлиб ўтган конференциясида Ўзбекистон томонидан Орол маданият саммити лойиҳасини амалга ошириш ташаббуси илгари сурилганди. Орол тақдири фақат бизгагина эмас, балки бутун халқаро ҳамжамиятга дахлдор масала.

ОРОЛ МАДАНИЯТ САММИТИ

SAMARQAND IQLIM FORUMI 4-5 APREL 2025

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан бугунги кунда долзарб экологик муаммолар, хусусан, ҳудудларни янада кўкаламзорлаштириш, иқлим ўзгаришининг салбий оқибатларини бартараф этиш, чиқиндилар билан ифлосланишни камайтириш каби масалаларга катта эътибор қаратилмоқда. Куни кеча Президентимиз Самарқанд халқаро иқлим форумида Орол денгизи қуришининг оқибатларини юмшатиш, сувдан оқилона фойдаланиш, "тоза" энергия манбаларини кенгайтириш дастурлари доирасида Европа томони билан муваффақиятли ҳамкорлик қилинаётгани, бундай шериклик Марказий Осиёнинг барқарор "яшил" тараққиётига муҳим ҳисса қўшишини таъкидлади.

АВЛОДЛАРНИНГ ХАВФСИЗ ВА ЁРҚИН ЭРТАСИ УЧУН

Наим ОБЛОМУРОДОВ,
тарих фанлари доктори,
профессор

Форум доирасида минтақа мамлакатлари томонидан Марказий Осиёда иқлим ўзгаришига мослашиш стратегияси ишлаб чиқилиб, бир овоздан маъқулангани диққатга сазовор.

Бинобарин, нафақат Марказий Осиё, балки бутун дунё учун долзарб муаммога айланган Орол фожиаси инсониятга табиатдан нотўғри фойдаланишнинг оғир оқибатларини кўрсатди.

Бугун Оролбўйи минтақасида экологик тикланиш ишлари олиб борилмоқда. Орол маданият саммити шу йўналишдаги муҳим ташаббуслардан бири бўлди.

Таъкидлаш ўринлики, XX асрнинг иккинчи ярмигача дунёдаги тўртинчи энг катта ёпиқ кўллардан бири бўлган Орол денгизи ҳажми 1950-1960 йиллардан бошлаб Амударё ва Сирдарё сувларининг пахтачилик ва қишлоқ хўжалиги эҳтиёжлари учун ҳаддан ташқари кўп фойдаланилиши натижасида камайишни бошлади. Бу жараён бир нечта экологик муаммоларни келтириб чиқарди.

1960-йилларда Орол 68 минг километр квадрат майдонга эга бўлган бўлса, ҳозирги кунда унинг атиги 10 фоизи сақланиб қолган. Сув ҳажми қарийб 15 мартага камайган. Сўнгги 55 йилда денгизнинг қуриган тубида 5,2 миллион гектарли янги Оролқум чўли пайдо бўлди. Бу фақатгина экологик фожиа эмас, балки минтақадаги миллионлаб одамлар ҳаётига салбий таъсир кўрсатган ижтимоий-иқтисодий муаммодир. Зеро, йилига Оролқумдан турли касалликларга сабаб бўлувчи 100 миллион тонна чанг ва туз кўтарилади. Ваҳоланки, 1970-йилларда бу ерда йилига 60 минг тонна балиқ тутиларди.

"Ўзбекистон — 2030" стратегиясида Оролбўйи минтақасидаги ўрмонзорларни 2,3 миллион гектарга етказиш, шунингдек, Орол денгизининг қуриган тубида қўшимча 600 минг гектар яшил майдонлар барпо этиб, уларнинг умумий ҳажмини 2,6 миллион гектарга етказиш каби катта вазифалар белгиланган ҳам шундан, аслида.

Давлатимиз раҳбарининг айни муаммо юзасидан илгари сурган ташаббуслари халқаро даражада қўллаб-қувватланиб, 2021 йилда БМТнинг "Оролбўйи минтақасини экологик инновациялар ва технологиялар ҳудуди деб эълон қилиш тўғрисида"ги махсус резолюцияси қабул қилинди. Сал авваллоқ — 2018 йилда Инсон хавфсизлиги бўйича кўп томонлама шериклик асосидаги траст фондига асос солинган эди.

Президентимизнинг жорий йил 28 мартдаги "Орол маданият саммитини юқори савияда ўтказиш тўғрисида"ги қарорига кўра, 2025 йилдан ҳар 18 ойда — баҳор ёки куз фаслларида Орол маданият саммити ўтказиб борилади. Биринчи Орол маданият саммити Самарқанд иқлим форуми билан уйғун ҳолда Самарқанд ва Нукус шаҳарларида юқори савияда ташкил этилди.

БМТнинг 2023 йил Нью-Йорк шаҳрида бўлиб ўтган конференциясида Ўзбекистон томонидан Орол маданият саммити лойиҳасини амалга ошириш ташаббуси илгари сурилганди. Чунки Орол тақдири фақат бизгагина эмас, балки бутун халқаро ҳамжамиятга дахлдор масала.

Конференция доирасида Орол маданият саммити лойиҳасининг тақдимоти ўтказилганди. Бу маҳаллий ва халқаро ҳамжамият, етакчи олимлар, архитекторлар, рассом ва дизайнерларни бирлаштирадиган янги институт ҳисобланади. Орол маданият саммити доирасида ёш авлодни минтақадаги вазиятни яхшилашга ҳисса қўшадиган кўникмаларни шакллантиришга ундайдиган таълим ва алмашинув дастурлари, стипендиялар ва стажировкалар, биодизайн ферма-лабораторияси ташкил этилади. Минтақани сув билан таъминлаш, янги экин турларини яратиш, шунингдек, ҳудудда шўрланишни камайтириш бўйича турли технологиялар ўрганилади ва ишлаб чиқилади.

Саммит ижодкорларни маҳаллий фермерлар билан бирлаштириб, янги ўсимликлар етиштириш учун биодизайн соҳасида барқарор алоқаларни ўрнатиши ва шу орқали келгуси 10 йилга мўлжалланган стратегик режани ишлаб чиқиши маълум қилинди.

Саммитнинг мазмун-моҳияти ва аҳамияти конференция доирасида ўтган "Сув ҳамкорлик учун: сув ресурслари соҳасида трансчегаравий ва халқаро ҳамкорлик, сув соҳасидаги тармоқлараро, шу жумладан, илмий алоқалар ҳамда 2030 йилга қадар Барқарор ривожланиш кун тартибининг сувга оид мақсадларига эришиш" мавзусидаги сессияда батафсил очиб берилганди.

Юртимизда амалга оширилаётган чора-тадбирлар ҳақида сўз борганда, минтақани молиялаштириш, иқтисодий салоҳиятини ошириш, асосийси, аҳолининг саломатлигини тиклаш, ҳудудда яшил боғларни яратиш учун 14 миллион долларлан ортиқ маблағ ажратилганини эътироф этиш жоиз.

Оролбўйида экологик хавфсизликни таъминлаш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, денгиз қуришининг салбий оқибатларини юмшатиш борасидаги ишлар ҳеч қачон тўхтагани йўқ. Зеро, Президентимиз таъкидлаганидек, "Экология ва атроф-муҳитни асраш, сув тақчиллигининг олдини олиш бундан буён ҳам биз учун долзарб вазифа бўлиб қолади. Биз, ҳеч шубҳасиз, экологик мувозанат, мусаффо ҳаво, тоза сув, безавол табиат тарафдоримиз. Бу масала биз учун бошқаларга қараганда ниҳоятда долзарб ва муҳимдир. Нега деганда, биз дунёдаги энг катта экологик офат — Орол фожиасини бевосита ўз бошидан кечираётган халқмиз. Шунинг учун ҳозирги вақтда республикамизда бебаҳо экотизимни сақлаш ва мустаҳкамлашга қаратилган кенг кўламли дастурлар, жумладан, "Яшил макон" умуммиллий лойиҳаси амалга оширилмоқда. Биз келгусида бу ишларни янада жадал давом эттирамиз. Янги қуриладиган саноат корхоналари лойиҳаларида бу масала бўйича қаттиқ назорат ўрнатилади. Оролбўйи минтақасидаги экологик вазиятни яхшилаш учун ҳам барча зарур чора-тадбирларни кўрамиз".

Саммит ва халқаро форумлар ёрдамида экологик тикланиш, илмий ҳамкорлик ва маҳаллий аҳолини қўллаб-қувватлаш чоралари кўрилмоқда. Одамларнинг экологик маданияти ошиб, экотуризм ва маданий меросни асраш бўйича янги ташаббуслар ҳаётга татбиқ этилмоқда. Бу эса Оролбўйининг нафақат экологик тикланиши, балки ижтимоий-иқтисодий барқарорлигига ҳам хизмат қилади, албатта.

Орол денгизининг суви қуриган тубида ва Оролбўйи ҳудудларида "яшил қоплама"лар барпо этиш, Қорақалпоғистон Республикаси ҳудудида ерларни ўзлаштириш, томчилатиб суғориш тизимини яратиш ишлари, "Обод қишлоқ" ва "Обод маҳалла" давлат дастурлари самарали амалга ошириб келинмоқда. Хусусан, ҳудудда қум кўчкиларининг олдини олиш, Оролнинг қуриган қисмидан ҳавога заҳарли аэрозол чангларини кўтарилишини камайтириш, чўл шароитига чидамли ва озуқа ўсимликларини етиштириш, денгизнинг қуриган қисмини дарахтзор ва бутазорларга айлантириш юзасидан салмоқли ишлар бажарилди.

Сўнгги йилларда Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Ўрмон хўжалиги агентлиги ва бошқа идоралар ҳамкорлигида Оролбўйининг 2 миллион гектардан ортиқ чўл ҳудудларида қурғоқчиликка чидамли ўсимликлар экилган.

Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги, БМТ Тараққиёт дастури ва Глобал экологик фонднинг қўшма "Орол денгизи ҳавзаси ландшафтининг таназзул ерларида барқарор ҳаётни таъминлашни қўллаб-қувватлайдиган асос сифатида кўллар, сув-ботқоқ ва қирғоқбўйи ҳудудларини сақлаш ҳамда бошқариш" ҳамкорликдаги лойиҳаси амалга оширилмоқда.

Денгиз қуриши оқибатларини бартараф этиш ҳамда сайёҳлар сонини кўпайтиришга қаратилган "Оролдаги боғим" лойиҳаси ҳаётга татбиқ этиляпти. Унда, асосан, Орол атрофида кўп йиллик бута ва ўсимликлар, жумладан, саксовуллар экилади. Шу пайтга қадар лойиҳа доирасида 15 мамлакатда 8 минг нафар кўнгилли томонидан миллион тупдан ортиқ дарахт экилди.

Давлатимиз раҳбарининг "Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 2021 йил 18 майдаги "Оролбўйи минтақасини экологик инновациялар ва технологиялар ҳудуди деб эълон қилиш тўғрисида"ги махсус резолюциясини амалга ошириш чоралари тўғрисида"ги қарори ҳудуд тараққиётида муҳим ўрин тутади. Мазкур ҳужжат билан 2021-2024 йилларда Оролбўйи минтақасига иқтисодиёт тармоқларида ресурс тежовчи ва юқори самарага эга замонавий инновацион технологияларни кенг татбиқ этиш, экологик барқарорликни таъминлаш, илмий тадқиқотлар ўтказиш ва илмий-инновацион ишланмаларни амалиётга жорий қилиш, шунингдек, халқаро ҳамкорликни ривожлантириш бўйича "йўл харитаси" ҳамда устувор инновацион лойиҳалар рўйхати тасдиқланди.

"Йўл харитаси"нинг 7 йўналишдаги 71 та тадбир учун турли манбалардан 312 миллиард сўм, 22,2 миллион АҚШ доллари, 6 миллион евро маблағлар сарфланиши, шу билан бирга, қарорда 2021-2024 йилларда бажарилиши режалаштирилган 65 та устувор инновацион лойиҳа учун турли манбалардан 1,9 триллион сўмга тенг маблағ жалб қилиниши, натижада 4,5 мингта иш ўрни яратилиши белгиланди.

Бугунги кунга келиб атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, табиатга оқилона муносабатда бўлиш, флора ва фауна оламини асраб-авайлаш, глобал экологик инқирозга йўл қўймаслик инсоният олдида турган долзарб вазифалардан бири бўлиб қолмоқда. Ушбу вазифани бажариш эса ҳамжиҳатликни талаб этади.

Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 25 январдаги тегишли қарори билан Оролбўйи минтақасини экологик инновациялар ва технологиялар ҳудудига айлантириш концепцияси тасдиқланди. Концепцияда қайд этилишича, иқлим ўзгариши минтақада ижтимоий-иқтисодий, экологик ва соғлиқни сақлаш тизимидаги долзарб муаммоларни янада оғирлаштирувчи асосий омиллардан ҳисобланади.

Шўрланиш шароитида биодеҳқончилик халқаро маркази — ИСБАнинг молиявий кўмагида Орол денгизининг қуриган тубидан 10 хилдан ортиқ тупроқ типларини бир жойга тўплаш ва илмий тадқиқотлар олиб бориш мақсадида лизиметрик тадқиқот майдончаси барпо этилди ва тадқиқот ишлари бошланди.

Канада маҳаллий ташаббуслар фонди — СФЛИнинг молиявий кўмагида "Оролбўйи аҳолисининг атроф-муҳит ва иқлим ўзгаришларига мослашиш масалалари бўйича хабардорлигини оммавий ахборот воситалари ёрдамида ошириш" лойиҳаси бажарилди. Натижада Орол денгизи ҳавзасида 1 миллиондан ортиқ аҳолининг иқлим ўзгаришига мослашиш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш борасидаги хабардорлиги сезиларли даражада кучайишига эришилди.

Орол денгизининг қуриши Марказий Осиёнинг экологик ҳолатига жиддий таъсир кўрсатиб, минтақавий ҳамкорликни кучайтириш заруратини юзага келтирди. Оролбўйи экологик инқирози муаммоларини муҳокама қилиш ва ҳал этиш учун турли халқаро анжуман ва саммитлар ўтказилмоқда. Жумладан, БМТ ва бошқа халқаро ташкилотлар томонидан ташкил этилган форумлар экологик барқарорликни таъминлаш ва ҳудудда яшовчи аҳолининг турмуш шароитини яхшилашга қаратилган узоқ муддатли стратегияларни ишлаб чиқишда муҳим роль ўйнамоқда.

Қуёш ва шамол энергетикасидан фойдаланиш кенгаймоқда, бу эса ҳудуднинг экологик барқарорлигини мустаҳкамлашга хизмат қиляпти. Бундай ташаббуслар натижасида аҳолининг экологик тафаккури ўзгариб, табиат ресурсларидан оқилона фойдаланиш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилишга эътибори ортиб бормоқда.

Оролбўйи минтақаси экотуризм ва маданий туризм учун катта салоҳиятга эга. Сўнгги йилларда бу йўналишда қатор муҳим ташаббуслар амалга ошириляпти. Денгизнинг қуриган ҳудудида экотуризм маршрутлари ташкил қилинмоқда. Жумладан, "Орол мўъжизаси" лойиҳаси доирасида экологик саёҳатлар йўлга қўйилди. Маданий меросни сақлаш ва тарғиб қилиш, Оролбўйи ҳудудидаги қадимий шаҳарларга экскурсиялар уюштириш, халқ амалий санъати устахоналарини ривожлантириш ва туристик йўналишларни кенгайтириш чоралари кўрилмоқда. Оролбўйи минтақасининг экологик ва маданий меросини оммалаштириш учун халқаро фестиваллар ташкил этилмоқда.

Саммит ва халқаро форумлар ёрдамида экологик тикланиш, илмий ҳамкорлик ва маҳаллий аҳолини қўллаб-қувватлаш чоралари кўрилмоқда. Одамларнинг экологик маданияти ошиб, экотуризм ва маданий меросни асраш бўйича янги ташаббуслар ҳаётга татбиқ этилмоқда. Бу эса Оролбўйининг нафақат экологик тикланиши, балки ижтимоий-иқтисодий барқарорлигига ҳам хизмат қилади, албатта.

ГАЗЕТАДАГИ МАТЕРИАЛЛАРНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИДА ЎҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

"Янги Ўзбекистон" ва "Правда Востока" газеталари таҳририяти" ДМ

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Салим ДОНИЁРОВ

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.
Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.
Газета таҳририят компьютер марказида саҳифаланди.
Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига "ШАРҚ" НМАК масъул.
Босмахона телефони: (71) 233-11-07.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. **Буюртма** Г-446.
36811 нусхада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. **Қоғоз бичими** А2.
Баҳоси келишилган нархда.

"ШАРҚ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Башорат Юнусова
Мусаҳҳиҳ: Насиба Абдуллаева
Дизайнер: Хуршид Абдуллаев

Манзилимиз:
100060, Тошкент шаҳри,
Шаҳрисабз кўчаси, 85-уй

Қабулхона: (71) 233-56-33 Девонхона ва эълонлар: (71) 233-70-98 E-mail: info@yuz.uz Веб-сайт: www.yuz.uz: (71) 233-47-05

ЎзА якуни — 05:05 Топширилди — 05:10